

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Boomwhackers jako prostředek efektivního rozvoje hudebních dovedností žáků 1. a 2. stupně ZŠ

Boomwhackers as a tool for effective musical skills development of elementary and middle school pupils

Nikol Štefanová

Vedoucí práce: MgA. Jiřina Marešová, PhD.
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: Hudební výchova se zaměřením na vzdělávání – Hra na nástroj se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Boomwhackers jako prostředek efektivního rozvoje hudebních dovedností žáků 1. a 2. stupně ZŠ potvrzuji, že jsem ji vypracoval/a pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10.7.2024

Nikol Štefanová

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí práce, MgA. Jiřině Marešové, PhD. za ochotný přístup, cenné rady a odborné vedení při zpracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se předně zabývá vlivem integrace boomwhackers a podobných interaktivních, kreativních a aktivizačních prvků do výuky hudební výchovy na dovednosti žáků 1. a 2. stupně ZŠ a jejich vztah k hudbě a hudební výchově jako předmětu. Tato práce dále nabízí návrhy aktivit, které mají sloužit jako inspirace pro začínající učitele hudební výchovy, či pro zkušenější pedagogy, kteří mají zájem o aktualizaci a inovaci svých výukových metod a postupů.

V první kapitole tato práce přibližuje boomwhackers jako hudební nástroje a náležitosti s nimi spojené, například jejich tvůrce a zakladatele, Craiga Ramsella, jednotlivé sady boomwhackers, příslušenství, či další hudební nástroje založené na stejném principu barevného kódování jednotlivých not a tónů. Druhá kapitola představuje výtah z RVP ZV (rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání) obsahující ty skutečně nejpodstatnější části, se kterými by se měl každý začínající učitel seznámit. Třetí kapitola se věnuje konkrétnímu využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy a nabízí příklady aktivit, které jsou vhodné do výuky zařadit. Čtvrtá kapitola obsahuje malý výzkum zaměřený především na potvrzení efektivity výukových metod a prvků, o kterých tato práce pojednává.

KLÍČOVÁ SLOVA

Boomwhackers, hudební výchova, základní škola, hudební nástroj

ABSTRACT

This bachelor's thesis primarily deals with the influence of the integration of boomwhackers and similar interactive, creative and activating elements included in music education on the skills of pupils aged 6 to 15 and their relationship to music and music education. This thesis also offers suggestions for activities that should serve as inspiration for beginner music teachers, or for more experienced teachers who are interested in updating and innovating their teaching methods and procedures.

In the first chapter, this work approaches boomwhackers as musical instruments and the essentials associated with them, for example their creator and founder, Craig Ramsell, types of boomwhacker sets, accessories, or other musical instruments based on the same principle of color-coding notes and tones. The second chapter presents an extract from educational programs for elementary schools containing the most essential parts with which every beginning teacher should become familiar. The third chapter deals with the specific use of boomwhackers in music education and offers examples of activities that are suitable to include when teaching musical education. The fourth chapter contains small research focused primarily on confirming the effectiveness of teaching methods and elements discussed in this thesis.

KEYWORDS

Boomwhackers, music education, elementary school, musical instrument

Obsah

Úvod	6
1 Hudební nástroje ve výuce HV jinak – boomwhackers.....	8
1.1 Zakladatel značky Boomwhackers – Craig Ramsell	9
1.2 Boomwhackers sady	10
1.3 Příslušenství k boomwhackers.....	12
1.4 Další podobné značky a nástroje.....	17
2 Rámcové vzdělávací programy.....	21
2.1 Klíčové kompetence.....	21
2.2 Vzdělávací oblasti.....	23
3 Boomwhackers jako součást výuky hudební výchovy na ZŠ.....	32
3.1 Orff Schulwerk.....	32
3.2 Stručná metodika práce s boomwhackers	33
4 Výzkum.....	81
4.1 Cíle výzkumu.....	81
4.2 Výzkumné otázky	81
4.3 Výběr subjektů / Výzkumný soubor a postup.....	81
4.4 Dotazník – 1. stupeň ZŠ.....	82
4.5 Dotazník – 2. stupeň ZŠ.....	83
4.6 Analýza získaných dat	83
4.7 Shrnutí výsledků	89
Závěr.....	90
Seznam použitých informačních zdrojů	91
Seznam příloh.....	93

Úvod

S boomwhackers jsem se poprvé setkala v jedné z hudebních učeben Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Nejednalo se o náplň přednášky, nýbrž o spontánní nácvik písně pod vedením jednoho z mých spolužáků před začátkem výuky. Již dříve jsem zejména na sociálních sítích zaznamenala metodická, či zábavná videa obsahující boomwhackers, ale až v této chvíli jsem si je měla možnost sama vyzkoušet. Okamžitě mě tyto trubice zaujaly a můj zájem o ně se dále ještě prohloubil při mé účasti na jednom z kreativních hudebních workshopů zaštitěném katedrou hudební výchovy. Na tomto workshopu jsme si pod vedením zkušených školitelů měli spolu s dalšími účastníky možnost vyzkoušet četné hudební a kreativní aktivity zahrnující boomwhackers. Zmíněné aktivity mne inspirovaly a hned po zahájení své pedagogické praxe na základní škole jsem je začala využívat jako součást náplně mých hodin hudební výchovy. Postupem času jsem si aktivity zahrnující boomwhackers začala upravovat a přizpůsobovat je potřebám konkrétních tříd a žáků. S přibývajícím zkušenostmi jsem se odhodlala vymýšlet i své vlastní aktivity a trávila jsem poměrně hodně času přípravou podkladů. Důvodem mých intenzivních příprav byl nejen nedostatek vhodných zdrojů, či již vyhotovených a vyzkoušených materiálů, ale hlavně mé odhodlání boomwhackers a podobné aktivizační prvky i přesto zahrnout do mých hodin v co největší míře.

Jelikož můj nástup do role pedagoga byl poměrně hektický a odehrál se uprostřed pololetí, neměla jsem mnoho prostoru si rozmyslet, jakým způsobem chci s výukou hudební výchovy začít. Základní škola, do které jsem nastupovala totiž akutně hledala náhradu a vyžadovala co nejrychlejší nástup do výkonu zaměstnání. V roli učitelky hudební výchovy jsem se tedy ocitla doslova ze dne na den a času na přípravu tedy nebylo mnoho. Při prvním vstupu do hudební mne proto okamžitě zaujaly dvě tašky naplněné barevnými trubicemi. Boomwhackers pro mne byly něčím známým, s čím jsem již měla zkušenost a s čím jsem věděla, jak pracovat.

Cílem této práce je představit boomwhackers jako efektivní prostředek vývoje hudebních dovedností u žáků mladšího i staršího školního věku, nabídnout možné způsoby integrace boomwhackers do výuky, inspirovat budoucí, či začínající učitele hudební výchovy, nabídnout jim stručnou metodiku práce s těmito hudebními nástroji a seznámit je se

základními náležitostmi RVP ZV. Tato práce má v neposlední řadě přinést vyhodnocení přínosu boomwhackers do výuky hudební výchovy z vlastní pedagogické praxe a také vyhodnocení atraktivity boomwhackers přímo od žáků 1. a 2. stupně ZŠ, se kterými bylo v rámci výzkumu pracováno. Součástí výzkumu je také zkoumání efektivity barevného kódování not a tónu jakožto inovativního prostředku orientace v notovém zápisu v souvislosti s boomwhackers a dalšími podobnými hudebními nástroji.

Dalo by se říci, že tuto práci píše pro své mladší a méně zkušenější já, kterému by býval takovýto soupis vlastních zkušeností, poznatků a důležitých informací pomohl uchopit roli vyučujícího lepším a vědomějším způsobem. Mou ambicí je proto jednou se k této bakalářské práci jakožto zkušenější pedagog vrátit a využít ji jako základní stavební kámen pro tvorbu obsáhlejší metodiky, zpěvníku, či jiné publikace určené pro práci s boomwhackers.

1 Hudební nástroje ve výuce HV jinak – boomwhackers

Boomwhackers se v posledních letech dostávají v rámci výuky stále více do popředí a stávají se atraktivními pomůckami, které jsou užívány nejen během hudební výchovy na základních a středních školách či během hudební nauky na základních uměleckých školách, ale i v rámci různých volnočasových aktivit. Boomwhackers se stávají oblíbenými nástroji jak pro děti, tak pro dospělé díky své jednoduchosti a interaktivitě. Setkáme se s nimi například na hudebních workshopech, kde fungují jako nástroj pro rozvoj rytmických a melodických schopností. Během koncertů mohou být používány jako forma zapojení publika, čímž se stává hudební zážitek interaktivnějším a zábavnějším. Díky své jednoduchosti a snadnému použití nacházejí boomwhackers své uplatnění také v muzikoterapeutických sezeních.

Boomwhackers jsou také častým nástrojem při teambuildingových aktivitách, kde slouží k posílení týmové spolupráce a komunikace. Na různých soustředěních a workshopech se ukazují jako efektivní nástroj pro rozvoj sociálních dovedností a týmové dynamiky. Významnou roli hrají boomwhackers také při práci s hendikepovanými lidmi. Díky své jednoduchosti a snadné manipulaci mohou být snadno integrovány do aktivit zaměřených na rozvoj motorických a kognitivních schopností. Jejich barevné provedení a různé tóny pomáhají stimulovat smysly a podporovat hudební vnímání.

Vraťme se ale do školního prostředí. Na některých školách jsou boomwhackers již dávno běžnou součástí výuky. Učitelé je využívají pro zpestření hodin hudební výchovy, kde boomwhackers představují vhodné pomůcky při výuce základů hudební teorie, rytmu a melodie. Díky své jednoduchosti umožňují aktivní zapojení všech žáků bez ohledu na jejich předchozí hudební zkušenosti. Jinde se s nimi vyučující teprve seznamují a objevují možné způsoby zapojení boomwhackers do výukového plánu, experimentují s různými metodami, jak je integrovat do učebních osnov, a hledají způsoby, jak prostřednictvím těchto nástrojů zvýšit zájem žáků o hudbu a její studium. Boomwhackers mohou být používány samostatně nebo v kombinaci s jinými nástroji, což umožňuje vytvářet zajímavé hudební aktivity.

Celkově lze říci, že boomwhackers se stávají nedílnou součástí moderní hudební výchovy a volnočasových aktivit, přinášejí radost z hudby širokému spektru uživatelů a podporují kreativitu a hudební vzdělávání na mnoha úrovních.

1.1 Zakladatel značky Boomwhackers – Craig Ramsell

Zakladatelem, či vynálezcem boomwhackers je multiinstrumentalista Craig Ramsell. Narodil se v USA do rodiny, která měla blízko k hudbě. Již od útlého věku byl obklopen různými hudebními nástroji a zvuky, což formovalo jeho hluboký zájem o hudbu. Rodinné prostředí, kde hudba hrála významnou roli, jej inspirovalo k experimentování a objevování nových zvuků.

Na základní škole se učil hře na trubku, lesní roh, kytaru a klávesy. Po absolvování základního vzdělání pokračoval Ramsell na střední školu, kde se začal více věnovat technickým oborům. Po střední škole pokračoval ve studiu na univerzitě se zaměřením na technické a inženýrské obory. V roce 1974 dokončil magisterské studium v oboru management na M.I.T. Přestože se profesně věnoval technice, jeho vášeň pro hudbu nikdy neustala.

Příběh vzniku Boomwhackers začíná v roce 1994, kdy Craig Ramsell pracoval na dvoře svého domu v Kalifornii. Při uklízení hromady starých kartonových trubek si všiml, že každá trubka vydává jiný zvuk, když s ní udeří o pevný povrch. Tento objev ho inspiroval k experimentování s různými materiály a délkami trubek, až nakonec vytvořil hudební nástroj, který by byl jednoduchý na použití a zároveň produkoval kvalitní zvuk. Tak vznikly Boomwhackers, jejichž název odrážel zvuk, který trubky vydávaly a zároveň způsob hry s nimi: boom + whack (švihnout, udeřit). Boomwhackers se rychle staly populárními díky své jednoduchosti a schopnosti produkovat různé melodie a harmonie. Jsou to barevné, plastové trubky, které při úderu vydávají specifické tóny, přičemž délka trubky určuje výšku tónu. Jejich jednoduchost umožňuje snadné použití i pro ty, kteří nemají žádné hudební vzdělání.

Ramsell založil společnost Whacky Music, která se zaměřila na výrobu a distribuci Boomwhackers a poskytování vzdělávacích materiálů. Jeho práce a podnikatelský duch pomohly rozšířit povědomí o těchto nástrojích. Boomwhackers se rychle staly oblíbeným nástrojem v hudebních třídách, terapeutických programech a mezi amatérskými hudebníky. Jejich jednoduchost a zábavný charakter z nich udělaly skvělý nástroj pro výuku základů hudby, rytmu a harmonie. Díky své přístupnosti a cenové dostupnosti našly Boomwhackers své místo také v různých hudebních skupinách a orchestrech po celém světě.

Dnes Craig Ramsell stále žije v USA, kde se věnuje propagaci hudebního vzdělávání a pokračuje v inovacích v oblasti hudebních nástrojů. Jeho vynález Boomwhackers se stal synonymem pro kreativitu a inovaci v oblasti hudebního vzdělávání a zároveň celosvětově uznávaným nástrojem, který přináší radost z hudby lidem všech věkových kategorií a hudebních zkušeností. Craig svým vynálezem ukázal, že hudba může být přístupná všem bez ohledu na věk nebo hudební zkušenosti, a jeho životní příběh se tak stal příkladem toho, jak velký dopad může mít jednoduchý nápad na svět hudby a vzdělávání.¹

1.2 Boomwhackers sady

1.2.1 Diatonická sada

Obsahuje trubičky laděné do diatonické stupnice, což umožňuje hrát melodické linie a jednoduché skladby v jednom klíči bez přebírání.

Obrázek č.1

1.2.2 Chromatická sada

Jedná se o doplňující sadu. Tato sada zahrnuje trubičky, které pokrývají všechny půltóny v jednooktávovém rozsahu a umožňuje nám tak hrát všechny noty chromatické stupnice, a tudíž i složitější skladby.

Obrázek č.2

¹ Rhythm Band Instruments LLC [Online]. <https://rhythmband.com/blog/the-history-of-boomwhackers>

MusicBrainz [Online]. <https://musicbrainz.org/artist/02695d7b-dc2a-4a09-8ba0-301ae3a2fbaa>

Sedona Monthly [Online]. <https://sedonamonthly.com/2020/craig-ramsell>

Boomwhackers® Musical Tubes – History [Online]. <https://boomwhackers.com/pages/history>

1.2.3 Pentatonická sada

Jedná se o speciální sadu. Trubičky v této sadě jsou laděny do pentatonické stupnice, což je velmi populární stupnice v hudbě, protože poskytuje harmonicky vyvážený a příjemný zvuk a dá se využít pro amatérskou improvizaci.

Obrázek č.3

1.2.4 Basová sada diatonická a chromatická

Naopak, basová sada obsahuje nejnižše laděné trubky, které poskytují hluboký a bohatý zvuk. Používá se pro podpurné basové linie a rytmické doprovody. Nejnižše znějící boomwhacker sahá dospělému člověku při postavení na zem přibližně po ramena.

Obrázek č.4

Obrázek č.5

1.2.5 Sopránová sada

Tato sada obsahuje nejkratší, a tudíž nejvýše laděné trubičky, což umožňuje hrát melodie ve vyšších polohách a zapojit i hru ve vícehlase. Nejmenší boomwhacker měří přibližně 10 centimetrů.

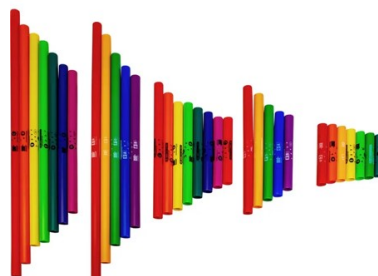
Obrázek č.6

1.2.6 Kompletní sada

Po spojení diatonické, chromatické, sopránové a basové sady, získáme tzv. sadu kompletní, která je k dostání jen u vybraných prodejců.

Obrázek č.7

Obrázek č.8

1.3 Příslušenství k boomwhackers

K plnému využití boomwhackers a rozšíření možností hry existuje několik druhů příslušenství. Zde jsou nejvýznamnější z nich.

1.3.1 Oktavátory

Oktavátory jsou speciální koncovky, které se nasazují na jeden konec Boomwhackers. Jejich hlavní funkcí je snížení tónu o jednu oktávu. To umožňuje hráčům rozšířit rozsah tónů, které jsou schopni na danou sadu boomwhackers zahrát, a vytvářet tak hlubší tóny a bohatší souzvučky. Použití oktavátorů je také užitečné při vysvětlování hudebních konceptů, jako je oktáva a její role v hudbě.

Obrázek č.9

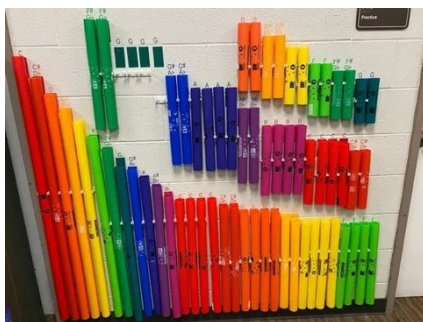
Obrázek č.10

1.3.2 Paličky

Tyto paličky jsou speciálně určené ke hře na boomwhackers. Jejich konce jsou vytvořené z gumového materiálu, který by plastové trubky neměl výrazně poškodit. I přesto je však třeba dbát na korektní a obezřetný způsob hry. Začlenění paliček do hry na boomwhackers záleží převážně na preferenci jednotlivce. Způsob hry, při kterém se trubky rozeznívají úderem o tělo mohou být totiž při četném opakování bolestivé. Z vlastní zkušenosti však paličky nedoporučuji. Zvuk boomwhackers není za použití paliček dostatečně zřetelný a při pravidelném využívání paliček se na boomwhackers začnou objevovat prohlubně, které mají negativní vliv na čistotu daného tónu.

1.3.3 Držáky a stojany na boomwhackers

Stojany na Boomwhackers jsou praktické pomůcky, které umožňují přehledné ukládání boomwhackers a pomáhají udržovat pořádek ve třídě nebo na jevišti. Stojany si mnohdy vyrábějí učitelé sami, nebo si je nechávají vyrobit na zakázku. Některé jsou určeny k zavěšení na stěnu, jiné k položení na zem. Takto zorganizované boomwhackers poté slouží i jako barevná dekorace, která příjemně oživí učebnu.

Obrázek č.11

Obrázek č.12

Obrázek č.13

1.3.4 Tónotvorné podložky

Tónotvorné podložky jsou speciální podložky, které se umísťují pod Boomwhackers, aby zlepšily jejich zvukovou rezonanci. Tyto podložky jsou navrženy tak, aby maximalizovaly vibrace trubek a vytvářely čistější, hlasitější a zřetelnější tóny.

1.3.5 Tašky

K bezpečným a organizovaným přesunům těchto barevných trubek slouží speciálně navržené tašky, které mohou být otevřené, či uzavíratelné. Existuje také několik velikostí v závislosti na typ sady, který v nich potřebujeme uložit, nebo přemístit. Jednou zajímavou verzí je srolovatelná taška s gumovými úchyty, která dokáže z boomwhackers pomyslně vytvořit xylofon. Takto uložené boomwhackers se nerozeznávají úderem o část těla, či pevný povrch, ale využívá se k jejich rozeznění speciálních paliček.

Obrázek č.14

Obrázek č.15

Obrázek č.16

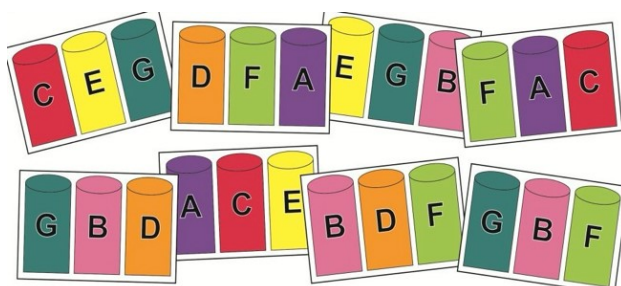
Obrázek č.17

Obrázek č.18

1.3.6 Akordické kartičky

Tato pomůcka je ideální pro výuku souzvuků a osvojení si základních durových či mollových akordů. Na každé kartičce jsou barevně vyznačené tři tóny patřící do daného akordu, takže na kartičce C dur je ku příkladu červené C, žluté E a zelené G. Tyto kartičky jsou užitečné zejména při pokročilejší práci s boomwhackers jako je například akordický doprovod hlavní melodie dané písně. Kartičky můžeme vyvěsit na tabuli, nebo je položit přímo před žáky na zem či na lavici.

Obrázek č.19

1.3.7 Nálepky

Podobnou funkci jako akordické kartičky mohou mít i nálepky. Tyto nálepky jsou speciálně navrženy k práci s boomwhackers. Každá nálepka představuje jeden tón. Z těchto nálepek si žáci mohou vytvořit vlastní notový zápis zadané písně podle předlohy, nebo komponovat vlastní melodie, či písně.

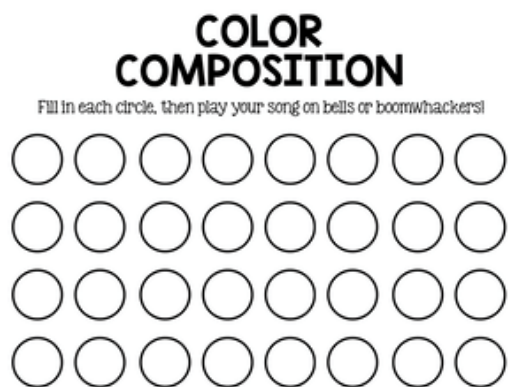
Obrázek č.20

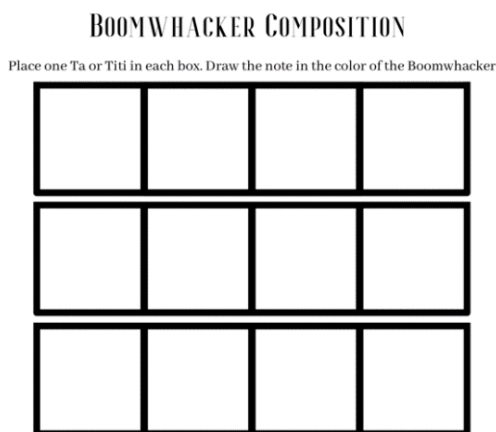
Obrázek č.21

1.3.8 Tabulky

Tyto tabulky slouží jako jakási šablona pro notový zápis ke hře na boomwhackers či podobné nástroje. Tabulku je možné si upravit, či vytvořit vlastní podle potřeby. Každé políčko v této tabulce může představovat jednu dobu v taktu, každý řádek jeden takt. Do jednotlivých políček je možné nalepit, vložit, nebo zapsat jednu i více not, podle potřeb dané písně.

Obrázek č.22

Obrázek č.23

1.3.9 Zpěvníky

Whack-a-Doodle-Doo, Noty pro Boomwhackers, Barevné klávesy a další podobné sešity jsou speciálně navrženy barevně kódované zpěvníky určené pro použití s Boomwhackers, či jinými hudebními nástroji. Obsahují notové zápisy a pokyny k různým skladbám, či písním, podle kterých mohou žáci hrát. Tyto zpěvníky jsou vynikajícím nástrojem pro učitele, kteří s boomwhackers zatím nemají mnoho zkušeností. Poskytují strukturovaný způsob, jak boomwhackers integrovat do výuky hudební výchovy. Jednotlivé písně jsou také doprovázené různými hravými ilustracemi.

Obrázek č.24

Obrázek č.25

Obrázek č.26

1.3.10 Boom-a-Tunes Curriculum

Boom-a-Tunes Curriculum je kompletní výukový program navrženy speciálně pro použití s boomwhackers. Tento program zahrnuje učební plány, notové zápisy, aktivity a hry, které jsou určeny k tomu, aby učitelům pomohly začlenit boomwhackers do jejich výuky. Program je rozdělen do několika úrovní obtížnosti, což umožňuje jeho použití s dětmi různého věku a hudebních schopností. Boom-a-Tunes Curriculum je cenným nástrojem, který podporuje strukturovanou a zábavnou hudební výuku.

1.3.11 Hudební aplikace pro Boomwhackers

Existují také různé hudební aplikace navrženy speciálně pro použití s boomwhackers. Tyto aplikace poskytují interaktivní prostředí, kde se hráči mohou učit nové skladby, experimentovat s různými tóny a rytmy, a dokonce i vytvářet vlastní melodie. Hudební aplikace pro Boomwhackers jsou skvělým způsobem, jak zapojit děti do hudební výuky a udělat z učení zábavný a interaktivní zážitek.

Každé z těchto příslušenství přináší své vlastní výhody a možnosti, jak rozšířit a obohatit hru na boomwhackers. Jejich integrace do výuky může pomoci dětem lépe porozumět hudebním konceptům, rozvíjet jejich hudební dovednosti a přinést do výuky nový a zábavný prvek.²

1.4 Další podobné značky a nástroje

Kromě boomwhackers existuje i mnoho dalších podobných hudebních nástrojů, které jsou stejně tak jako boomwhackers založené na ustáleném barevném kódování a snadném způsobu hry, který nevyžaduje žádné předchozí zkušenosti. Zde si uvedeme některé z nich.

1.4.1 Deskbells (stolní zvonky)

Stolní zvonky se rozeznávají stlačením tlačítka umístěného na jejich vrcholu. Každý zvonek je opět naladěn na určitý tón a využívá stejného barevného kódování, jako boomwhackers, soundbellows a další. Jsou snadno ovladatelné, ale zdaleka ne tak bytelné jako například soundbellows. Je to dáno křehkou mechanikou, která je umístěná uvnitř zvonků. Není proto vhodné při hře na zvonky vyvíjet příliš velkou sílu. Zvonky také vydávají ostrý zvonivý zvuk.

Obrázek č.27

1.4.2 Handbells (ruční zvonky)

Ruční zvonky nejsou na rozdíl od stolních zvonků určené k rozestavění na lavici, nýbrž k držení za rukojeť a rozeznívání pohybem ruky. Tento nástroj je vhodný po kolektivní

²Kytary.cz [online]. <https://kytary.cz/bici/perkuse/>

Oficiální stránky Boomwhackers [online]. <https://www.boomwhackers.com>

West Music [online]. <https://www.westmusic.com>

Music in Motion [online]. <https://www.musicmotion.com>

Musick8 [online]. <https://www.musick8.com>

využití, jelikož podporuje spolupráci mezi hráči. Ruční zvonky se hodí zejména k instrumentálnímu zpracování koled a vánočních písní, dají se však využít i jinak.

Obrázek č.28

Obrázek č.29

1.4.3 Boomphones

Boomphones můžeme považovat za jakýsi hybridní nástroj, který kombinuje prvky boomwackers a xylofonu. Na boomphones se hraje pomocí speciálních paliček. Boomphones se dají využívat jako celek a hrát na ně podobně jako na xylofon, nebo je možné části rozdělit žákům i jednotlivě. Tento způsob je zejména vhodný k využití s žáky prvního stupně základní školy.

Obrázek č.30

Obrázek č.31

1.4.4 Soundbellows

Soundbellows jsou inovativní hudební nástroje, které fungují na principu stlačení vzduchu. Jsou to malé měchýřky, které při stlačení vydávají zvuk. Každý soundbellow je barevně odlišený a naladěný na konkrétní tón, stejně jako boomwhackers. Tento nástroj je ideální pro žáky mladšího školního věku, protože je jednoduchý na použití a zároveň velmi odolný. Hra na soundbellows pomáhá rozvíjet kromě hudebního sluchu také jemnou motoriku.

Obrázek č.32

Obrázek č.33

1.4.5 Resonator Bells (Rezonanční zvonky)

Rezonanční zvonky jsou sady jednotlivých kovových desek upevněných na rezonančních komorách. Každá deska je naladěna na specifický tón a při úderu vytváří jasný a čistý zvuk. Rezonanční zvonky jsou často používány v hudební výchově pro výuku základních hudebních konceptů, jako je rozpoznávání tónů a rytmu. Jsou také velmi oblíbené pro jejich schopnost produkovat kvalitní zvuk bez potřeby složité údržby.

1.4.6 Bobotubes

Bobotubes, dříve po názvem Bobowhakers jsou českou alternativou boomwhackers. Trubky jsou založené na stejném principu jako boomwhackers, využívají však jiného barevného kódování. K bobotubes se váže i speciální příslušenství a pomůcky, jakou je například Bobotubes notovníček.

Obrázek č.34

1.4.7 Xylofony, metalofony a zvonkohry

Pochopitelně nesmíme opomenout nástroje, které tu byly již dlouho před vznikem boomwhackers – melodické perkusní nástroje, složené z dřevěných nebo kovových kamenů umístěných na rezonanční desce, které se rozeznívají paličkami. Jejich barevné kódování bohužel většinou neodpovídá barevnému kódování boomwhackers, což může žáky plést. Dnes však již najdeme i xylofony, které barevné kódování společné s boomwhackers mají. Problematice barevného kódování hudebních nástrojů a notových zápisů určených pro tyto nástroje se dále věnuji ve výzkumné části práce.

Každý z těchto nástrojů nabízí jedinečné možnosti pro ozvláštnění výuky hudební výchovy interaktivní a zábavnou formou. Jsou skvělými nástroji pro rozvoj hudebního sluchu, rytmického cítění, koordinace sluchu a pohybu, jemné motoriky, či spolupráce mezi žáky. Výběr správného nástroje závisí na konkrétních potřebách a cílech výuky, ale všechny tyto nástroje mohou bezesporu výuku významně obohatit.³

³West Music [online]. <https://www.westmusic.com>

Oficiální stránky Boomwhackers [online]. <https://www.boomwhackers.com>

Groth Music Company [online]. <https://www.grothmusic.com/c-115-boomwhackers.aspx>

Bobotubes [online]. <http://bobotubes.cz>

2 Rámcové vzdělávací programy

Co jsou to rámcové vzdělávací programy? „Rámcové vzdělávací programy pro školy představují zadání, jak konkrétně děti připravit na život. Pro děti vytvářejí prostředí, které umožňuje uspět každému nezávisle na jeho socioekonomickém prostředí a pomáhá rozvíjet jeho jedinečné talenty a silné stránky. Zároveň školám poskytuje dostatek prostoru na to, aby mohly využít své vlastní postupy a metody ve výuce.“⁴

S pojmem rámcové vzdělávací programy (RVP) by se měl dle mého názoru před nástupem do školství podrobně a detailně seznámit každý začínající učitel. Do této kapitoly proto zahrnuji nejdůležitější části RVP pro základní orientaci.

2.1 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují funkční propojení vybraných znalostí, dovedností, postojů a hodnot, které jsou důležité jak pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti, tak i pro společnost a svět jako celek. Rozvíjejí se v průběhu celého života, a to nejen ve škole. Společně se základními gramotnostmi jsou hlavními kategoriemi kurikula na státní i školní úrovni.

Klíčové kompetence mají vlastní obsahovou strukturu, která umožňuje zvýšit srozumitelnost a uchopení klíčových kompetencí. Jednotlivé klíčové kompetence obsahují charakteristiku, jsou tvořeny složkami, které obsahují závazné očekávané výsledky učení na úrovni 5. a 9. ročníku a jsou propojeny s očekávanými výsledky učení vzdělávacích oborů.

Klíčové kompetence přiřazují k jednotlivým očekávaným výsledkům učení strategie učitele, tj. postupy jimiž se dosahuje očekávaného výsledku učení klíčových kompetencí, a projevy žáků, které jsou dílčími kroky dosahování očekávaných výsledků učení. Učitel z projevů žáků vybírá takové projevy, které odpovídají jejich individuálním potřebám. Klíčové kompetence je ve vztahu k oborům nutno chápat jako vzdělávací strategii.“⁵

⁴ RVP [online]. <https://revize.rvp.cz>

⁵ RVP ZV [Online]. <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/klicove-kompetence>

V RVP je vymezených osm klíčových kompetencí⁶:

1) Klíčová kompetence k učení

Tato kompetence zahrnuje schopnosti efektivního učení, organizování a plánování vlastních činností, soustředění, vůle k učení se novým věcem a využívání vhodných metod k dosažení zmíněných záležitostí.

2) Klíčová kompetence komunikační

Komunikační klíčová kompetence nabádá žáky k uvědomění si důležitosti komunikace a vybavuje ho schopnostmi potřebnými k efektivní komunikaci se svým okolím, srozumitelnému a adekvátnímu vyjádření svých myšlenek či emocí a porozumění lidem okolo něj. Komunikačními prostředky potřebné k zmíněným pak jsou nejen prostředky mateřského jazyka, ale i prostředky prvního či druhého cizího jazyka.

3) Klíčová kompetence osobnostní a sociální

Tyto kompetence kladou důraz na sebe rozvoj, sebe poznání, vytváření a udržování dobrých mezilidských vztahů, empatii a respekt vůči druhým lidem a v neposlední řadě také na sebereflexi. Dále vedou ke snaze překonávat překážky a k psychické odolnosti žáků.

4) Klíčová kompetence k občanství a udržitelnosti

Tyto kompetence vedou žáky k zodpovědnému jednání jakožto obyvatele planety a občany. Prioritně se zaměřují na posilování demokracie a na udržitelnost světa.

5) Klíčová kompetence k podnikavosti a pracovní

Tyto klíčové kompetence vedou žáky k rozvíjení vlastních nápadů, odvaze chopit se příležitostí a přijímat výzvy. Podporují v žácích tvůrčí potenciál a inovativnost. Dále také kladou důraz na schopnost vyrovnání se s neúspěchem, se změnami či nejistotou v životě osobním, rodinném i profesním.

6) Klíčová kompetence k řešení problémů

Klíčová kompetence k řešení problému se zaměřuje na schopnost daný problém nejprve rozpoznat, sesbírat relevantní informace, provést analýzu a následně hledat řešení. Také

⁶ RVP [Online]. <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/klicove-kompetence>

nabádají žáka k postoji k problému jako k výzvě, čímž na sebe navazují s klíčovou kompetencí k podnikavosti a pracovní klíčovou kompetencí.

7) Klíčová kompetence digitální

„Digitální kompetence představuje soubor znalostí, dovedností a postojů, které umožňují jedinci účelně, bezpečně a efektivně využívat digitální technologie ve všech oblastech života. Zahrnuje nejen ovládání technických zařízení a softwaru, ale také schopnost kriticky přistupovat k informacím, komunikovat a spolupracovat online, vytvářet či generovat digitální obsah a chránit sebe i druhé před riziky. Digitálně kompetentní jedinec se aktivně podílí na utváření digitálního světa, dokáže se přizpůsobit změnám a najít rovnováhu mezi světem digitálním a fyzickým.“⁷

8) Klíčová kompetence kulturní

Kulturní klíčová kompetence rozvíjí u žáků schopnost vnímat umění jako způsob poznávání světa, porozumět různým uměleckým projevům, umět je hodnotit a interpretovat a chápat jejich význam a kontext. Dále klade důraz na schopnost adekvátního vyjádření se různými uměleckými formami a vůli být součástí kulturního dění ve škole i okolí.

„Kompetence kulturního povědomí a vyjadřování hraje klíčovou roli při rozvíjení tvůrčího myšlení, kreativity, kultivování kulturního dialogu a obohacování kulturního dědictví.“⁸

2.2 Vzdělávací oblasti

„V RVP je vymezeno celkem deset vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast obsahuje charakteristiku vzdělávací oblasti. Dále obsahuje vzdělávací obory dané oblasti, jejichž součástí jsou charakteristiky vzdělávacích oborů a na úrovni 5. nebo 9. ročníku (případně obou ročníků) jsou vymezené očekávané výsledky učení. Každý očekávaný výsledek učení je doplněn upřesňujícím popisem a zdůvodněním, které vysvětluje, proč byl očekávaný výsledek učení do společného obsahového základu zařazen. Dále jsou uvedené tzv. postupné kroky, které vymezují postup žáka k dosažení očekávaného výsledku učení a jeho vazbu na základní hodnoty vzdělávání a klíčové kompetence. U každého očekávaného výsledku učení

⁷RVP [Online]. <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/klicove-kompetence/kdi>

⁸ RVP [Online]. <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/klicove-kompetence/kkt>

je pak zařazený na optimální úrovni alespoň jeden ilustrativní příklad důkazu o učení (způsobu ověřování) daného očekávaného výsledku učení a další podpůrné a metodické informace.“⁹

Vzdělávací oblasti jsou následující:

1. Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, cizí jazyk, další cizí jazyk)
2. Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
3. Informatika (Informatika)
4. Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
5. Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
6. Geografie (Zeměpis)
7. Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis)
8. Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
9. Člověk, zdraví a bezpečí (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
10. Člověk, jeho osobnost a svět práce (Člověk a svět práce)¹⁰

Pro nás je v tuto chvíli důležitá osmá oblast, tedy umění a kultura.

2.2.1 Umění a kultura

„Oblast Umění a kultura v základním vzdělávání rozvíjí tvořivost, představivost, emocionalitu, vnímavost, schopnost sebereflexe a kritického myšlení. Vytváří prostor pro umělecké sebevyjádření a širší kulturní povědomí a jednání. Přispívá k utváření vlastní individuální i kulturní identity a posiluje respekt a úctu ke kulturní rozmanitosti v regionálním, národním i globálním kontextu.

Oblast poskytuje žákovi rozmanité příležitosti k vlastní tvorbě a interpretaci, esteticky poučenému prožívání, poznávání a proměňování světa a ke komunikaci uměleckými prostředky. Tvůrčí a interpretační činnosti vycházejí z respektu k osobnosti každého žáka, poskytují příležitost k sebepoznání, seberealizaci, participaci na společném díle, na

⁹ RVP [Online].<https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti>

¹⁰ RVP ZV, str. 14

uměleckém a kulturním dění školy, komunity, místa. Oblast umožňuje žákovi porozumět umělecké tvorbě na základě přímé zkušenosti ze setkání s uměleckými díly, přibližuje mu diverzitu umělecké tvorby a kulturních projevů, včetně jejich etického rozměru.

Cílem oblasti je vybavit žáka nejen soubory znalostí, dovedností, osobnostních kvalit a hodnot specifických pro obory uměleckého vzdělávání, ale i takových, které uplatní mimo umělecké pole, v celoživotním vzdělávání a každodenním životě. Mezi ně patří respekt a tolerance k jedinečnosti, empatie, porozumění emocím, schopnost komunikace, tvořivého řešení úkolů a problémů nebo plánování vlastního učení (např. práce s chybou, odvaha experimentovat). Důrazem na wellbeing žáků může oblast Umění a kultura významně přispět k psychické pohodě žáků, kultivaci vzájemných vztahů, vytváření pozitivního klimatu a kulturního prostředí v třídním a školním společenství, prevenci nežádoucích sociálně patologických jevů. Vzdělávací obory oblasti Umění a kultura (každý svým specifickým a jedinečným způsobem) tak rozvíjejí většinu klíčových kompetencí, primárně pak kompetence kulturní.

Vzdělávací oblast Umění a kultura je tvořená vzdělávacími obsahy pěti oborů – výtvarné výchovy, hudební výchovy, dramatické výchovy, taneční výchovy a filmové výchovy. Tyto obsahy jsou v RVP propojeny do dvou skupin – vzdělávacích oborů: Výtvarná a filmová výchova a Hudební, taneční a dramatická výchova. Integrace vychází z tradice dělení umělecké tvorby na vizuální umění (např. malba a kresba, sochařství, fotografie, grafika, film, instalace, digitální umění) a performativní umění (např. hudba, divadlo, tanec, pohybové divadlo).

Obsahy dvou vzdělávacích oborů jsou rozdělené do tří tematických okruhů:

Interpretace, tvorba a její sdílení – žák různými uměleckými prostředky vyjadřuje podle individuálních schopností své vjemy, pocity, prožitky, představy, myšlenky, zpracovává různé náměty a témata, prezentuje svá díla a reflektuje proces individuální i skupinové tvorby a interpretace.

Recepce a reflexe uměleckého díla – žák se setkává s různými uměleckými díly, učí se porozumět jazyku různých druhů umění a s větší mírou porozumění reflektovat svůj zážitek ze setkání s uměním.

Kulturní povědomí a jednání – žák přirozeně utváří postoje k uměleckému a kulturnímu dědictví, současnému umění a rozmanitým projevům kultury v dnešním světě. Oblast podporuje místně zakotvené učení a identifikaci s místem, ve kterém žák žije.

Základní formou výuky Výtvarné a filmové výchovy a Hudební, taneční a dramatické výchovy je na obou stupních kontinuální výuka obsahů uměleckého vzdělávání, tak, aby se žáci měli možnost každý týden s těmito obsahy setkávat.

Tato základní forma výuky může být na 1. i 2. stupni doplňována dalšími formami – třídními nebo školními projekty, tvůrčími dílnami, uměleckými tematickými bloky, návštěvami programů kulturních a uměleckých institucí, návštěvami umělců ve školách apod. Mohou být realizovány ve spolupráci školy s institucemi a organizacemi, které poskytují jak formální, tak neformální umělecké vzdělávání, nebo ve spolupráci učitele a výkonného umělce.

Pro oblast Umění a kultura jsou zásadní formativní způsoby hodnocení. Zprostředkování zpětné vazby u jakékoli tvůrčí činnosti a autorského výstupu musí vždy probíhat v atmosféře vzájemné důvěry a respektu k jedinečnosti každého žáka. Současně má klást nároky na jeho vnitřní motivaci, osobní nasazení a zodpovědnost provázející celý tvůrčí proces. K hodnocení je zapotřebí přistupovat z pohledu pokroku žáka, v souvislosti s dovednostmi, kterých již dosáhl, a s důrazem na kvalitu jeho zapojení se do procesu tvorby. V hodnocení lze ocenit i žákovu chuť experimentovat a dále pracovat na díle s vědomím, že se jedná o výsledek určité etapy tvorby. V hodnocení je důležité věnovat pozornost i míře žákova zapojení do reflexí a společných diskusí o vlastní tvorbě a interpretaci i o uměleckém díle. Sumativní hodnocení může být v odůvodněných případech součástí hodnocení žáka, mělo by ovšem vycházet z jasných kritérií a podporovat další žákův rozvoj.¹¹

¹¹ RVP [Online]. <https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani/vzdelavaci-oblasti/uak>

2.2.1.1 Hudební výchova

„Hudební výchova vede žáka prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.

Hudební činnosti jako činnosti vzájemně se propojující, ovlivňující a doplňující rozvíjejí ve svém komplexu celkovou osobnost žáka, především však vedou k rozvoji jeho hudebnosti – jeho hudebních schopností, jež se následně projevují individuálními hudebními dovednostmi – sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechovými.

Prostřednictvím těchto činností žák může uplatnit svůj individuální hlasový potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu, své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě je mu dána příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.

*Obsahem **Vokálních činností** je práce s hlasem, při níž dochází ke kultivaci pěveckého i mluvního projevu v souvislosti s uplatňováním a posilováním správných pěveckých návyků.*

*Obsahem **Instrumentálních činností** je hra na hudební nástroje a jejich využití při hudební reprodukci i produkci.*

*Obsahem **Hudebně pohybových činností** je ztvárňování hudby a reagování na ni pomocí pohybu, tance a gest.*

*Obsahem **Poslechových činností** je aktivní vnímání (percepce) znějící hudby, při níž žák poznává hudbu ve všech jejích žánrových, stylových i funkčních podobách, učí se hudbu analyzovat a interpretovat.“¹²*

¹² RVP ZV, str. 81, 82

2.2.1.2 Vzdělávací obsah oboru hudební výchova

Očekávané výstupy – 1. stupeň

Očekávanými výstupy z prvního období 1. stupně ZŠ jsou například:

- a) Jednohlasý zpěv v rozsahu alespoň kvinty
- b) Zřetelný přednes říkadel
- c) Základní práce s dechem
- d) Doprovodná hra na jednoduché hudební nástroje
- e) Rytmizace a melodizace textů
- f) Rozlišení síly zvuku
- g) Pohybové vyjádření vlastností hudby či tónů
- h) Pohybové reakce na tempové a rytmické změny

Očekávané výstupy ve 2. období pak kladou na žáky již vyšší nároky (např. dvojhlasý zpěv, intonace a hra na jednoduché hudební nástroje z not apod.).¹³

Učivo – 1. stupeň

Tato kapitola se sestává z výtahu nejpodstatnějších složek učiva hudební výchovy pro 1. stupeň ZŠ.

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- Pěvecký a mluvený projev (dech, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamika, hlasová hygiena, rozšiřování hlasového rozsahu)
- Rytmus (realizace písní ve 2/4, 3/4 a 4/4 taktu)
- Dvojhlas a vícehlas
- Intonace (základní intervaly – prima, tercie kvinta; durové a mollové tóniny)
- Improvizace (hudební hry: ozvěna, otázka–odpověď)
- Základy notového zápisu pro zpěv

¹³ RVP ZV, str.83

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- Hra na hudební nástroje (reprodukce melodie – Orffův instrumentář, zobcové flétny)
- Rytmizace, melodizace, improvizace, hudební doprovod, jednodílná písňová forma (a–b)
- Základy notového zápisu pro hudební nástroje

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- Taktování, pohybový doprovod znějící hudby (taneční hry se zpěvem, jednoduché lidové tance)
- Pantomima a pohybová improvizace
- Orientace v prostoru (pohybová paměť, reprodukce pohybů)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- Kvality tónů (délka, síla, barva, výška)
- Vztahy mezi tóny (souzvuk, akord)
- Rytmus, melodie, harmonie, barva, kontrast a gradace, pohyb melodie (melodie vzestupná a sestupná), změny v hudebním proudu
- Hudba vokální, instrumentální, vokálně instrumentální, lidský hlas a hudební nástroj
- Hudební styly a žánry (hudba taneční, pochodová, ukolébavka)
- Hudební formy (malá písňová forma, rondo, variace)
- Slovní interpretace hudby (jaká je to hudba a proč je taková)¹⁴

Očekávané výstupy – 2. stupeň

Na 2. stupni ZŠ jsou očekávané výstupy definovány mnohem obecněji.

- a) Intonačně čitý a rytmicky přesný zpěv v jednohlase i vícehlase
- b) Realizace melodie podle notového zápisu
- c) Reprodukce hudebního útvaru
- d) Zařazení slyšené hudby do stylového období

¹⁴ RVP ZV, str. 83, 84

Obecně lze říci, že očekávané výstupy pro 2. stupeň navazují na již získané dovednosti z 1. stupně a kladou důraz na podřízení se individuálním schopnostem žáka. Na druhém stupni máme tedy značně větší prostor pro individuální rozvoj, a tudíž i individuální hodnocení. Neporovnáváme tedy momentální dovednosti žáka s nějakou pevně danou normou, ale hodnotíme pouze jeho vlastní pokrok, případně i snahu.¹⁵

Učivo – 2. stupeň

Tato kapitola se sestává z výtahu nejpodstatnějších složek učiva hudební výchovy pro 2. stupeň ZŠ.

VOKÁLNÍ ČINNOSTI

- Pěvecký a mluvený projev (rozšiřování hlasového rozsahu, hlasová hygiena, hlasová nedostatečnost a způsoby její nápravy, mutace, vícehlasý a jednohlasý zpěv, techniky vokálního projevu)
- Intonace a vokální improvizace (diatonické postupy v durových a mollových tóninách, improvizace jednoduchých hudebních forem)
- Rytmus (odhalování vzájemných souvislostí rytmu řeči a hudby, využívání rytmických zákonitostí při vokálním projevu)
- Zpěv z notového zápisu
- Rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti (reprodukce tónů a melodií, zachycení rytmu, případně i melodie do notového záznamu)
- Reflexe vokálního projevu (vlastní vokální projev i vokální projev ostatních, hledání možností nápravy hlasové nedostatečnosti – transpozice melodie, využití jiné hudební činnosti)

INSTRUMENTÁLNÍ ČINNOSTI

- Hra na hudební nástroje (reprodukce melodií, hra a tvorba doprovodů s využitím nástrojů Orffova instrumentáře, keyboardů a počítače, nástrojová improvizace)
- Záznam hudby (noty, notační programy – např. Capella, Finale, Sibelius, Musescore)

¹⁵ RVP ZV, str. 84, 85

HUDEBNĚ POHYBOVÉ ČINNOSTI

- Pohybový doprovod znějící hudby (taktování, taneční kroky, vlastní pohybové ztvárnění)
- Pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby (tempové, dynamické, rytmicko-metrické, harmonické)
- Orientace v prostoru (pohybová paměť, reprodukce pohybů prováděných při tanci či pohybových hrách)

POSLECHOVÉ ČINNOSTI

- Analýza skladeb
- Hudební dílo a jeho autor (hudební skladba v kontextu s jinými hudebními i nehudebními díly, dobou vzniku, životem autora, vlastními zkušenostmi)
- Hudební styly a žánry (chápání jejich funkcí vzhledem k životu jedince i společnosti, kulturním tradicím a zvykům)
- Interpretace znějící hudby (slovní charakterizování hudebního díla, vytváření vlastních soudů a preferencí)¹⁶

„Stanovené požadavky jsou poměrně náročné a pro některé vyučující může být obtížné je naplňovat. Komplikací pro jejich dosažení může být nedostatečná vybavenost učeben hudební výchovy, případně malý zájem dnešních dětí o hudbu. Probudit a rozvinout v dětech lásku a pochopení k hudbě je samozřejmě hlavně úkol pedagoga. Nicméně je jisté, že to má o to těžší, o co méně se jeho žáci setkávají s kulturou, ať už doma, ve svém okolí, na internetu, či kdekoli jinde ve veřejném prostoru. Zároveň je pochopitelné, že mnoho z těchto požadavků může být v rámci jedné třídy naplněno buďto na vyšší nebo na nižší úrovni, a tu nelze vždy tak přesně stanovit.“¹⁷

¹⁶ RVP ZV, str. 85, 86

¹⁷ ŠELMECZI, Jakub. Současné přístupy k výuce hudební výchovy na základních a středních školách a hudební nauky na ZUŠ. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021.

3 Boomwhackers jako součást výuky hudební výchovy na ZŠ

Důležitým aspektem při výběru boomwhackers, jako klíčového prvku v začátcích mého pedagogického působení v rámci výuky hudební výchovy na ZŠ byl můj dlouhodobý zájem o Orffův Schulwerk. Touto ideologií jsem se při tvorbě konkrétních činností a aktivit nejvíce inspirovala a proto věřím, že by se s ní měl každý začínající pedagog alespoň na základní úrovni obeznámit.

3.1 Orff Schulwerk

Orff Schulwerk, známý také jako Orffova metoda, je inovativní přístup k hudební výchově, který vyvinul německý skladatel a pedagog Carl Orff ve spolupráci se svou kolegyní Gunild Keetmanovou. Tento pedagogický systém klade důraz na aktivní zapojení studentů do hudebních aktivit prostřednictvím hry na jednoduché hudební nástroje, zpěvu, pohybu a improvizace. Orffova metoda se stala důležitým nástrojem v hudební pedagogice, který pomáhá nejen dětem objevovat svět hudby hravým a přístupným způsobem.

Klíčovým prvkem Orffova Schulwerku je propojení hudby s pohybem a řečí. Studenti jsou povzbuzováni k tomu, aby se pohybovali v rytmu hudby, zpívali jednoduché písně a hráli na nástroje v rámci skupinové spolupráce. Tento holistický přístup k hudební výchově podporuje rozvoj rytmického cítění, koordinace, sluchových dovedností a kreativity.

Carl Orff, inspirován lidovou hudbou a rytmem, věřil, že hudební vzdělání by mělo být přístupné všem a že každý má přirozenou schopnost nějakým způsobem hudbu vytvářet. Orffův instrumentář je navržen tak, aby podporoval tyto přirozené hudební vlohy a umožňoval studentům objevovat radost z hudební tvorby. Orffův instrumentář zahrnuje širokou škálu jednoduchých hudebních nástrojů, které jsou snadno ovladatelné a nevyžadují předchozí hudební zkušenosti, či vzdělání a podporují aktivní zapojení do hudebních aktivit. Mezi nejčastěji používané nástroje patří například xylofony, metalofony, zvonkohry, bubny, tamburíny, chřestidla, ozvučná dřívka, rumba koule, kastaněty, triangel, rolničky, činely a další podobné nástroje.

Orffova metoda je využívána po celém světě ve školách, během hudebních volnočasových aktivit, v terapeutických programech a komunitních projektech. Její flexibilita umožňuje přizpůsobení různým kulturním kontextům a vzdělávacím potřebám. Pedagogové využívají

Orffovu metodu a instrumentář k tomu, aby vytvořili interaktivní a zábavné prostředí, ve kterém studenti mohou rozvíjet své hudební schopnosti a mají dostatek prostoru k sebevyjádření. Carl Orff svým přístupem k hudební výchově zanechal trvalý odkaz, který stále inspiruje učitele a studenty po celém světě.

3.2 Stručná metodika práce s boomwhackers

Při plánování hodin hudební výchovy je důležité nebýt orientováni pouze na konkrétní aktivity, nýbrž na to, co chceme, aby si děti z výuky odnesly. Chceme-li, aby žáci z výuky odcházeli s nějakou konkrétní nabitou dovedností či vědomostí, jako například 4/4 takt, intonace či sluchová analýza konkrétních intervalů, improvizovaný doprovod písně atd., měli bychom o tomto cíli uvažovat jako o jednom konci nitě. Tato nit tvoří klubko, které postupně odmotáváme a s každým centimetrem této nitě se dostáváme hlouběji do dané problematiky a odhalujeme další konkrétní kompetence, kterých je s žáky třeba dosáhnout ještě před tím, než se společně dostaneme do našeho pomyslného cíle. Po rozmotání celého klubka se dostaneme k opačnému konci nitě, která nám představuje onu elementární aktivitu, se kterou je třeba ve výuce začít, abychom dosáhli našeho požadovaného cíle na druhém konci klubka.

Tato metoda nám umožňuje strukturovaně a systematicky přistupovat k výuce, usnadňuje plánování jednotlivých lekcí a zajišťuje, že žáci budou mít pevný základ, na kterém mohou dále stavět a rozvíjet další hudební dovednosti. Tento přístup zaručuje, že jednotlivé fáze výuky budou vzájemně propojené a budou směřovat k jasně definovanému cíli, či výsledku, což je klíčové pro efektivní a smysluplnou výuku všech hudebních disciplín. V praxi to může znamenat, že začneme s jednoduchými rytmickými cvičeními, která postupně přecházejí do složitějších rytmických struktur, a nakonec vedou k schopnosti žáků samostatně vytvářet a interpretovat hudební rytmy a využívat je k doprovodu písně.

Kromě toho nám tento přístup umožňuje flexibilně reagovat na individuální potřeby a tempo učení jednotlivých žáků. Pokud například zjistíme, že některý žák má potíže s určitým krokem, můžeme se k němu vrátit a znovu ho procvičit, než budeme pokračovat dále. Tento cyklický proces učení zajišťuje, že žádný žák nezůstane pozadu a všichni mají šanci dosáhnout požadovaných dovedností a vědomostí. Strukturované plánování s jasně

definovanými cíli tedy přispívá k efektivnějšímu a přístupnějšímu vzdělávacímu procesu pro všechny zúčastněné. Toto platí nejen při práci s boomwhackers, ale všeobecně.¹⁸

3.2.1 Seznámení žáků s boomwhackers

Při prvním kontaktu žáků s boomwhackers je důležité nejprve nastavit pevné hranice a pravidla, pohovořit s dětmi o správném způsobu hry, vysvětlit jim princip, na kterém jsou boomwhackers založené a provést poučení o bezpečném zacházení. V následující části si názorně ukážeme, jak takovéto seznámení žáků s boomwhackers zorganizovat.

„Dobrý den děti, jak můžete vidět, dnes jsem si pro vás na hodinu hudební výchovy přichystala něco nového. Kdo z vás mi poví, co vidí před sebou?“

Děti následně hádají a vlastními slovy zkoušejí pojmenovat boomwhackers a popsat, jak vypadají, případně k čemu si myslí, že slouží, či jak se s nimi zachází.

„Těmto nástrojům se říká boomwhackers. Název boomwhackers pochází z angličtiny a vznikl spojením dvou slov: boom a whack, což si můžeme do češtiny přeložit jako praštit a švihnout. Tato dvě slova nám prozrazují způsob, jakým máme na tyto hudební nástroje hrát.“

Je vhodné dětem název boomwhackers napsat na tabuli a společně si ho zkusit vyslovit, aby později nedocházelo k jeho komolení. Následuje názorná ukázka hry na boomwhacker ze strany učitele.

„Všimněte si, že boomwhacker držím v jedné ruce, přibližně 5 až 10 centimetrů od jednoho konce a úder směřuji opačným koncem do druhé ruky, či do stehna. K rozeznání boomwhackeru nepoužívám hlavu, kolena, lavici, ani židli. Mohla bych si totiž ublížit, nebo poničit nástroj. Údery o příliš tvrdý povrch zanechávají v trubkách prohlubně, které se postupem času zvětšují a negativně ovlivňují zvuk, který boomwhacker vydává.“

Následuje objasnění vlivu délky trubice na výšku tónu.

¹⁸ EICHLEROVÁ, Irena. Náměty ke kreativním činnostem ve výuce hudební výchovy na 1. stupni základní školy. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta, 2017.

„Jak vidíte, vzala jsem si do rukou dva různé boomwhackery, jeden dlouhý červený a jeden krátký růžový. Který z těchto dvou boomwhackerů asi bude vydávat hlubší tón?“

Rozeznáme nejprve jeden boomwhacker, poté druhý. Postupně před dětmi rozeznáme všechny boomwhackery a seřadíme je na zemi od nejdelšího po nejkratší. V tuto chvíli již žáci chápou princip – čím delší trubice, tím hlubší tón, čím kratší trubice, tím vyšší tón. V závislosti na úrovni osvojené hudební teorie žáků můžeme dále navázat diskuzí o notách, zopakovat si stupnici C dur a začít si s dětmi jednotlivé noty propojovat s konkrétními barvami boomwhackerů. Tento postup je vhodný zejména u dětí staršího školního věku, kteří by měli mít notový zápis již plně osvojený. U dětí mladšího školního věku je možné s hudební teorií navázat až později.

V tuto chvíli přicházejí na řadu pravidla čili co se s boomwhackery dělat smí a co se dělat nesmí. Pro jasnou strukturu a větší pravděpodobnost dodržování těchto pravidel ze stran žáků je vhodné společně vytvořit seznam, který si na začátku hodiny vždy zopakujeme. Zde je příklad, jak by takový seznam měl přibližně vypadat:

- 1) Boomwhackery neubližujeme sobě ani ostatním.
- 2) Do boomwhackerů nepliveme, neprskáme ani nefoukáme, nepřikládáme je k ústům.
- 3) Z boomwhackerů neslupujeme informační nálepky.
- 4) Na boomwhackery hrajeme, jen pokud jsme vyzváni vyučujícím. Nevytváříme zbytečný hluk.
- 5) K rozeznání boomwhackeru nepoužíváme klouby, ani hlavu, mohli bychom si ublížit.
- 6) Boomwhacker nerozezníváme úderem o žádný tvrdý povrch, který by ho mohl poničit.

Setkáme se pochopitelně i se způsobem hraní na boomwhackers o tvrdé povrchy, jako jsou desky stolů, hrany židlí, či podlaha. Tento způsob je však povětšinou praktikován v souborech, či u jednotlivců, kteří se hře na boomwhackers věnují na performativní úrovni. Ve školách se o jednu sadu boomwhackers musí často dělit všechny třídy, a proto se snažíme o zachování co nejdelší životnosti boomwhackerů.

Při prvních několika hodinách je vhodné zvolit distribuci boomwhackers organizovanou pedagogem, zamezíme tak zbytečným konfliktům mezi žáky. Se staršími žáky můžeme

postupovat volnějším způsobem. Při dodržování pravidel a souvislé práci s boomwhackers je se žáky možné dosáhnout bodu, kde boomwhackers zkrátka vysypeme na zem a necháme je nad správnou a vhodnou distribucí převzít plnou kontrolu.

Pokud chceme s žáky provozovat kolektivní cvičení, při kterých si trénují například dynamiku, či rychlost úderů, je vhodné žákům rozdat pouze boomwhackers laděné do určitého kvintakordu. To zamezí vzniku nepříjemného hluku a zároveň dá žákům možnost pozorovat, jaké tóny spolu znějí dobře.

Před započítím jakékoli organizované aktivity, či nácviku písňe s boomwhackers, je důležité dát dětem šanci a volnost se v rámci předem daných pravidel s nástroji seznámit a objevit všechny možnosti, které Boomwhackers nabízejí.

Pokud nám během první seznamovací hodiny zbyde čas, můžeme žákům také představit oktávátory. Žákům nejprve oktávátor ukážeme, můžeme ho nechat kolovat po třídě, a následně necháme žáky hádat, jak se asi používá, případně jakou má funkci. Poté ukážeme správný postup při navlékání oktávátoru na boomwhacker a předvedeme, jaký zvuk boomwhacker v tuto chvíli vydává. Žáci se pokusí popsat rozdíl mezi tónem boomwhackeru bez oktávátoru a tónem toho samého boomwhackeru s oktávátorem.

„Těmto malým černým návlekům říkáme oktávátory. Oktávátory způsobí, že daný boomwhacker zní o oktávu níže.“ Tuto chvíli můžeme využít pro vysvětlení pojmu oktáva, představení jednotlivých oktáv na klaviatuře (subkontra oktáva, kontra oktáva, velká oktáva, malá oktáva, jednočárkovaná oktáva, dvoučárkovaná oktáva atd.).

Tímto končí úvodní metodická část této kapitoly a nyní nás čekají jednotlivé návrhy, nápady a příklady aktivit zahrnujících boomwhackers vhodných pro práci s žáky 1. a 2. stupně ZŠ.

3.2.2 1. stupeň ZŠ

“Zdravé dítě od raného věku reaguje spontánně pohybem na hudbu, pokud ho zaujme svou rytmičností. Vnímání rytmu a bezprostřední pohybová reakce na něj je přirozenou aktivitou dítěte, motivací je samotná hudba. V elementární podobě je dítěti nejbližší lidová, případně i vhodná umělá dětská píseň a tvořivá práce s ní ve škole je proto nejen základním požadavkem hudební výchovy, ale také přispívá k rozvoji osobnosti dítěte.

Písňe jsou, jak známo, bohatými zdroji informací. Repertoár dětských písňi pochází z širokého spektra zdrojů, pokrývá nespočet témat. Zpěv písňi a hudebně výchovná práce s nimi rozvíjí hudební schopnosti a dovednosti dětí a přímo nebo nepřímó přispívá k rozvoji celé řady kompetencí.

Využití základních hudebně výrazových prostředků lidových písňi (pulzace, rytmus, dynamika, harmonie, melodie atd.) při práci s nimi napomáhá rozvoji dětských kognitivních, komunikativních, fyzicko-motorických a sociálně emocionálních dovedností. Zpěvem písňi a dodržováním rytmických struktur se děti učí sledovat hodnoty not, reprodukovat jednodušší i složitější rytmy, rozvíjet vokálně-rytmické dovednosti. Vědomé prožívání délky tónů, rytmu a výšky tónů, vnímání jejich podílu na výstavbě hudební fráze a pochopení, co jejich prostřednictvím hudba sděluje, je zdrojem a východiskem k nástrojové, vokální, pohybové či verbální komunikaci. Účast na aktivitách spojených se zpěvem písňe dává dětem předzkušnostní základ, potřebný k tomu, aby se staly poučenou a integrovanou součástí širší společenské komunity a sociálních událostí. Když děti zpívají písňe a hrají hry, odehrává se současně celé spektrum aktivit včetně kritického myšlení, vyjednávání, navazování vztahů a koordinace a v neposlední řadě zpěv písňi a porozumění jejich obsahu přináší dětem radost a uspokojení.

Dětské písňe nebo písňe naplňující kritéria dětského zpěvu je proto možné chápat jako univerzální prostředek rozvoje širokého spektra jejich vzdělávacích potřeb. Množství benefitů přináší dětem zpěv písňi ve spojení s tvořivým hledáním a uplatněním rozličných možností rytmického, pohybového a elementárního hudebního doprovodu, případně dramatizace a výtvarné zpracování.

K tomu, jak didakticky tvořivě pracovat s písňi, je třeba zohlednit charakter písňe, její poslání, co sděluje, kde a kdy se odehrává, kdo v ní vystupuje, jak ona postava jedná atp. V této souvislosti si buďme vědomi, že fyzická koordinace je znakem mentální aktivity – zajišťuje, že příslušné vzkazy jsou vyslány do mozku a dekodovány, ty jsou potom interpretovány jako fyzická gesta v písňích. Podle Jaques-Dalcroze většina (mladších) dětí nemá instinkt pro čas, pro časové hodnoty, pro akcentaci, pro fyzickou rovnováhu, protože pohybové schopnosti nejsou u všech jedinců stejné, a protože přesné a rychlé fyzické

realizaci duševní představy brání řada překážek. O to vhodnější se jeví jako přínosné propojovat zpěv písní s pohybovými aktivitami.”¹⁹

Následující podkapitola se zabývá konkrétními příklady aktivit s boomwhackers, které lze využít jako náplň výuky hudební výchovy na 1. stupni ZŠ.

1. stupeň dále dělíme na 1. a 2. období, přičemž prvním obdobím jsou míněny 1.-3. třídy, druhým obdobím třídy 4. a 5. třídy. Tato kapitola zahrnuje pouze aktivity ozkoušené při výuce s žáky prvního období, tedy žáky ve věku 6 až 9 let.

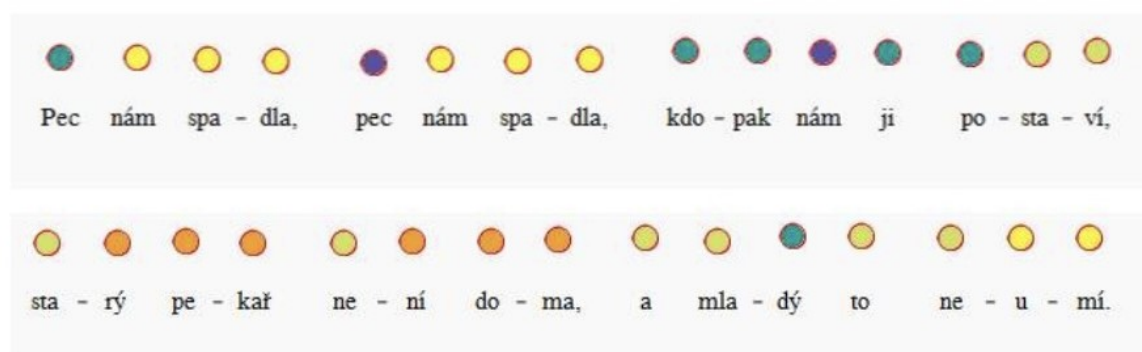
3.2.2.1 Písně

Na 1. stupni je vhodné pracovat zejména s lidovými písněmi, lze ovšem do výuky zařadit i některé písně umělé.

Značná část mých notových výukových materiálů pro práci s boomwhackers pochází ze zpěvníku *Noty pro Boomwhackers*, viz. kapitola Příslušenství k boomwhackers. Tyto notové zápisy je vhodné uplatnit ve třídách, ve kterých již proběhlo alespoň základní seznámení s náležitostmi notového zápisu. Zbytek notových materiálů je výsledkem mých průběžných příprav na výuku a jsou vytvářené na míru úplným hudebním začátečníkům, či žákům, kteří notový zápis zatím bezpečně neovládají.

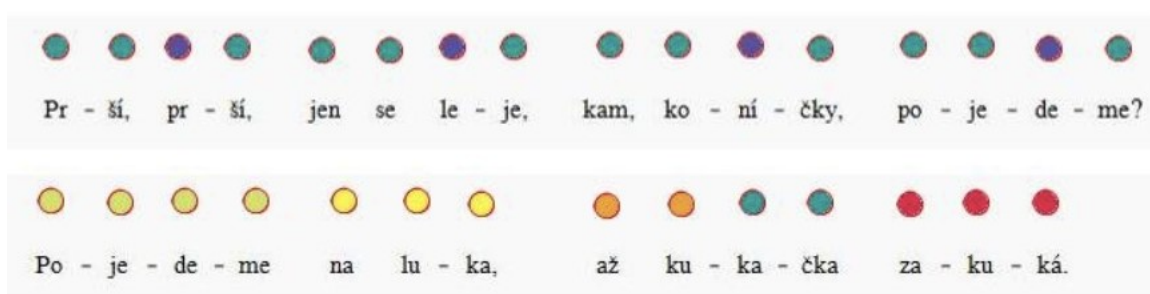
¹⁹ JIŘIČKOVÁ, Jiřina (ed.) a kol. Kapitoly z kreativní hudební výchovy. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2023, str. 41, 42. ISBN 978-80-7603-417-4 (online).

Pec nám spadla

Obrázek č.35

Prší, prší

Obrázek č.36

Skákal pes

Obrázek č.37

Rybička maličká

		
Ry - bi - čka	ma - li - čká	po Du - na - ji pla - ve,
		
chy - til ji	šo - ha - jek	u sa - mé - ho kra - je.

Obrázek č.38

Travička zelená

Obrázek č.39

Cib, cib, cibulenka

Obrázek č.40

Šel tudy, měl dudy

Obrázek č.41

Šla nanyňka do zelí

Two staves of musical notation in 2/4 time. The first staff contains a melody with notes E, EFG, AGF, GFE, E, EFG, AGF, E. The second staff contains a bass line with notes GGAG, D, GGAG, E, C, A, GEFD, C.

Obrázek č.42

Ach synku, synku

Three systems of musical notation in 3/4 time. Each system consists of a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are: "Ach syn - ku, syn - ku do - ma - li jsi?" (first system), "Ach syn - ku, syn - ku do - ma - li jsi, ta - ti - ček se - ptá o - ra - li jsi," (second system), and "ta - ti - ček se - ptá o - ra - li jsi" (third system). Letter-based notes are provided for both the vocal and piano parts in each system.

Obrázek č.43

Kočka leze dírou

KOČKA LEZE DÍROU

KOČ-KA LE-ZE DÍ-ROU, PES OK - NEM, PES OK - NEM

NE-BU-DE-LI PR - ŠET, NEZ-MOK-NEM, NE-BU-DE-LI PR - ŠET, NEZ-MOK-NEM.

A KDYŽ BU-DE PR-ŠET, ZMOK-NE-ME, ZMOK-NE-ME.

NA SLU-NÍČ-KU ZA-SE US-CHNE-ME, NA SLU-NÍČ-KU ZA-SE US-CHNE-ME,

Obrázek č.44

Běží liška k Táboru

BĚŽÍ LIŠKA K TÁBORU

BĚ - ŽÍ LIŠ - KA K TÁ - BO - RU, NE - SE PY - TEL ZÁ - ZVO - RU

JE - ŽEK ZA NÍ POS - PÍ - CHÁ, ŽE JÍ PY - TEL ROZ - PÍ - CHÁ

BĚŽ JE-ŽEČ-KU, BEŽ ZA NÍ, SE-BER JÍ TO KO - ŘE - NÍ.

LIŠ - KA SE MU SCHO-VA - LA, JEŠ-TĚ SE MU VYS - MÁ - LA.

Obrázek č.45

Ovčáci čtveráci

OVČÁCI, ČTVERÁCI

O - VČÁ - CI, ČTVE - RÁ - CI, VY JSTE NA - ŠI VIČ - KU
I TU ČO - ČO - VIČ - KU VY - PÁS - LI.
TO JE LEŽ JA - KO VĚŽ, NE - BY - LA TO VIČ - KA
A - NI ČO - ČO - VIČ - KA, BYL O - VES.

The image shows a musical score for the song 'Ovčáci, čtveráci'. It consists of four staves of music in 4/4 time, written in treble clef. The notes are color-coded: red for the first line, yellow for the second, green for the third, and blue for the fourth. The lyrics are written below each staff.

Obrázek č.46

Halí belí

HALÍ BELÍ

HA - LÍ BE - LÍ KO - NĚ VZE - LÍ
A HŘÍ - BÁ - TKA V PE - TR - ŽE - LI
HA - LÍ DÍ - TĚ KO - LÍ - BU TĚ BY SI SPA - LO, NE - PLA - KA - LO
SVÉ MA - MIN - CE PO - KOJ DA - LO

The image shows a musical score for the song 'Halí belí'. It consists of four staves of music in 4/4 time, written in treble clef with a key signature of one sharp (F#). The notes are color-coded: purple for the first line, blue for the second, green for the third, and red for the fourth. The lyrics are written below each staff.

Obrázek č.47

Vyletěla holubička

VYLETĚLA HOLUBIČKA

VY - LE - TĚ - LA HO - LU - BIČ - KA ZE SKÁ - LY, ZE SKÁ - LY,
PRO - BU - DI - LA MO - DRÉ O - ČÍ ZE SPA - NÍ,
PRO - BU - DI - LA MO - DRÉ O - ČÍ ZE SPA - NÍ.

Obrázek č. 48

Jede, jede poštovský panáček

JEDE, JEDE POŠTOVSKÝ PANÁČEK

JE - DE JE - DE POŠ - TOV - SKÝ PA - NÁ - ČEK, JE - DE
JE - DE POŠ - TOV - SKÝ PÁN.
MÁ VRA - NÝ KO - NÍČ - KY JA - KO DVĚ RY - BIČ - KY, JE - DE
JE - DE DO RO - KY - CAN.

Obrázek č. 49

Tři citrónky

TŘI CITRÓNKY

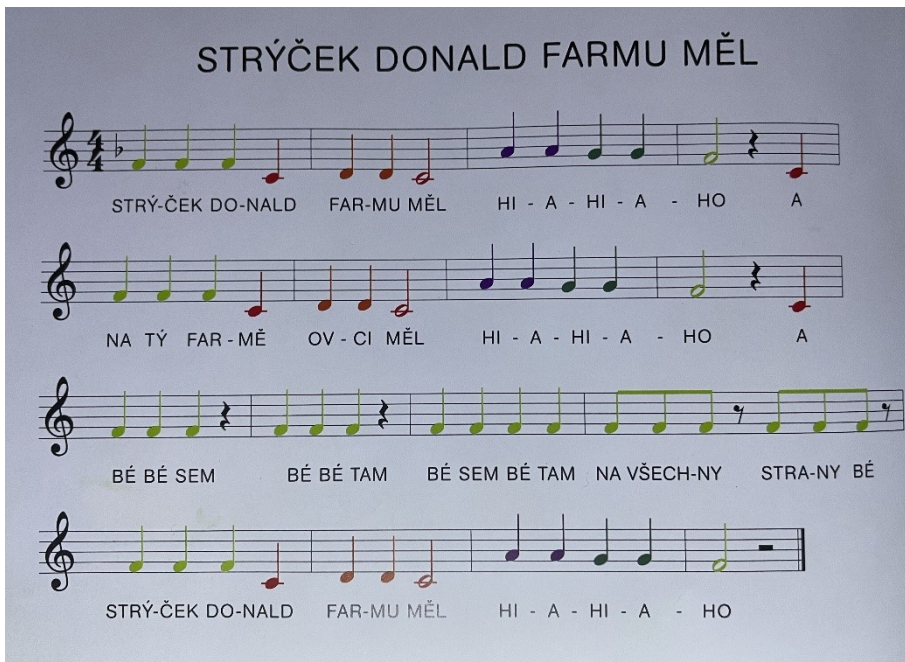

V JED - NĚ MOŘ-SKÉ PU - STI - NĚ ZTRO-SKO-TAL PAR-NÍK V HLU-BI-NĚ,
JE-NOM TŘI MA - LÉ CI-TRÓN-KY ZŮ-STA-LY NA HLA - DI - NĚ.
RÝBAROBA, RÝBAROBA, RÝBAROBA ČUČU, RÝBAROBA, RÝBAROBA, RÝBAROBA ČUČU
RÝBAROBA, RÝBAROBA, RÝBAROBA ČU-ČU, ZŮ-STA-LY NA HLA - DI - NĚ.

Obrázek č.50

Strýček Donald farmu měl

STRÝČEK DONALD FARMU MĚL

STRÝ-ČEK DO-NALD FAR-MU MĚL HI - A - HI - A - HO A
NA TÝ FAR - MĚ OV - CI MĚL HI - A - HI - A - HO A
BÉ BÉ SEM BÉ BÉ TAM BÉ SEM BÉ TAM NA VŠECH-NY STRA-NY BÉ
STRÝ-ČEK DO-NALD FAR-MU MĚL HI - A - HI - A - HO

Obrázek č.51

Já do lesa nepojedu

JÁ DO LE - SA NE-PO - JE - DU, JÁ DO LE - SA NE - PŮJ - DU.
KDY-BY NA MĚ HAJ-NÝ PŘI-ŠEL, ON BY MNĚ VZAL SE - KY - RU
SE - KY - RA JE ZA DVA ZLA-TÝ A TO-PŮR-KO ZA TO-LAR.
KDY-BY NA MĚ HAJ-NÝ PŘI-ŠEL, ON BY MNĚ TO VŠE-CKO VZAL.

Obrázek č.52

Tyto písně je možné nacvičovat hromadně, pod vedením vyučujícího, nebo lze nácvik provádět jako skupinovou práci – každá skupina si píseň nacvičí zvlášť a na konci hodiny předvede, jak si s nácvikem poradila.

3.2.2.2 Hudebně kreativní aktivity a hry pro 1. stupeň ZŠ

Tato podkapitola obsahuje jen několik konkrétních příkladů kreativních aktivit a her zahrnující boomwhackers, které je možné do výuky hudební výchovy začlenit. Jedná se o aktivity a písně, které je vhodné využít zejména ze začátku školního roku, či na začátku pedagogického působení v konkrétních třídách. Po vyčerpání nabízených aktivit je ideální v podobném duchu výuky pokračovat, inspirovat se zmíněnými aktivitami, začít s tvorbou a vymyšlením vlastních aktivit a uzpůsobovat je úrovni dovedností konkrétních tříd a žáků.

Abraka dabraka

Abraka dabraka je popěvek, který výborně slouží jako zahajující aktivita při první hodině hudební výchovy na začátku školního roku. Tento popěvek je vhodný zařadit, pokud se žáci seznamují s novým vyučujícím, případně pokud do třídy nastoupil nový žák. Jedná se totiž o seznamovací píseň, která je založena na opakování jmen konkrétních žáků, což usnadňuje jejich zapamatování. Tato píseň zaručeně sklídí úspěch zejména u dětí mladšího školního

věku, je totiž doprovázena jednoduchou choreografií, celkový nácvik je poměrně jednoduchý, nezabere mnoho času a výsledek je efektní. Do této aktivity se bez větších obtíží snadno zapojí i jinak zdrženliví žáci. V následujících několika hodinách je možné tuto píseň zopakovat a využít ji jako hudební rozcvičku.

Všichni: Abraka dabraka tydlidé, prozradíš nám jméno své? (Všichni tleskají rukama o stehna do rytmu nápěvku.)

Učitel: Kdopak jsi? (Ukáže na žáka, říkejme mu třeba Vojta.)

Žák: Voj-ta (Poklepe si při tom do rytmu rukama na hrud'.)

Učitel: Zopakuj!

Ostatní žáci: Voj-ta (Ukáží při tom do rytmu na Vojtu.)

Učitel: Zašepťej!

Ostatní žáci: Voj-ta (Šeptají a drží při tom prst před ústy.)

Učitel: Zazpívej!

Ostatní žáci: Vooooojta (Žáci mají volnost ve výběru zpívaného intervalu – každý ho zazpívá po svém.)

Je super tě tu mít, je super tě tu mít!

Abraka dabraka tydlidé, ...

3 3
Ab-ra-ka dab-ra-ka tyd-li-dé pro-zra-díš nám jmé-no své? Kdo-pak jsi?

6
X X Zo-pa-kuj! X X Za-šep-tej. X X Za-zpí-vej! X X Je su-per tě tu

15
mít! Je su-per tě tu mít! 3 3
Ab-ra-ka dab-ra-ka ty-dli dé pro-zra-díš nám jmé-no své?

Obrázek č.53

Popěvek dále pokračuje stále dokola dokud nepřijde řada na každého z žáků, včetně učitele. Po bezpečném upevnění melodie, rytmu, textu i choreografie můžeme tuto aktivitu ozvláštnit přidáním boomwhackers. Tuto možnost je třeba zvážit v závislosti na úrovni hudebních kompetencí žáků dané třídy, případně ji využít až v dalších hodinách.

Žákům můžeme rozdat boomwhackers v tónech nějakého durového kvintakordu, v závislosti na tónině, ve které popěvek zpíváme, nebo můžeme zvolit složitější variantu, ve které se budou střídát tóny tonického kvintakordu, subdominatního kvintakordu a dominantního kvintakordu, žáky proto musíme rozdělit do třech skupin, které se ve hře střídají. Tato komplikovanější varianta je vhodná spíše pro děti staršího školního věku, kteří jsou s popěvkem již obeznámeni.

Šla nanyňka do zelí

Tato aktivita zahrnuje vokální, instrumentální i pohybovou složku a je založena na známé lidové písni. Žáci stojí rozmístěni v prostoru, každému je přidělen jeden boomwhacker. Při dodržení tóniny písni podle zpěvníku Já, písnička 1, dáme žákům na výběr z tónů C, E a G. Následně započneme nácvik písni, slov a choreografie. Žákům nejprve předneseme celý text, dáme jim chvíli na zamyšlení a poté požádáme dobrovolníka o převyprávění děje. V tuto chvíli přichází na řadu nácvik melodie, melodii žákům nejprve zahrajeme na klavír, poté ji za klavírního doprovodu zazpíváme a vyzveme je, aby se přidali, klidně zatím jen na slabiky „la, la“, či „na, na“, následně na slova písni. Píseň několikrát opakujeme pro ukotvení textu a melodie.

Nyní vyzveme žáky, aby se chopili boomwhackerů a společně nacvičily hru čtyř čtvrt'ových not, střídajících se se čtyřmi čtvrt'ovými pomlčkami. Po chvíli spojíme zpěv prvních osmi taktů písni s hrou na boomwhackers. Následuje druhá část písni, kterou provází velice jednoduchá choreografie – rázný pochod vpřed, dupot, káravé pohyby ukazováčkem jedné a druhé ruky, otočka kolem své osy a rázný pochod vzad. Celá píseň pak vypadá následovně:

<u>Předehra</u>	(příprava na zpěv a hru na boomwhacker)
<u>První sloka</u>	
Šla nanyňka do zelí,	(4 čtvrt'ové noty)
do zelí, do zelí,	(4 čtvrt'ové pomlky)
natrhala lupení,	(4 čtvrt'ové noty)
lupenička.	(4 čtvrt'ové pomlky)
Přišel na ní Pepíček,	(pevný úchop boomwhackeru v jedné ruce a pochod vpřed)
rozšlapal jí košíček.	(dupot do rytmu)
Ty, ty, ty,	(káravé pohyby ukazováčkem jedné ruky)
ty, ty, ty,	(káravé pohyby ukazováčkem druhé ruky)
ty to budeš platiti.	(otočka kolem své osy)
<u>Mezihra</u>	(rázný pochod vzad)
<u>Druhá sloka</u>	
Já to platit nebudu,	(4 čtvrt'ové noty)
nebudu, nebudu,	(4 čtvrt'ové pomlky)
radši se dám na vojnu,	(4 čtvrt'ové noty)
na vojničku.	(4 čtvrt'ové pomlky)
Na vojnu se nedávej,	(pevný úchop boomwhackeru v jedné ruce a pochod vpřed)
truc rodičům nedělej!	(dupot do rytmu)
Udělám,	(káravé pohyby ukazováčkem jedné ruky)
udělám,	(káravé pohyby ukazováčkem druhé ruky)
na vojnu se přece dám!	(otočka kolem své osy)
<u>Dohra</u>	(rázný pochod vzad)

Tato aktivita není časově náročná a neklade velké požadavky na dovednosti žáků. Je proto vhodná k podpoře sebevědomí méně hudebně založených žáků, kteří se do podobných aktivit často zapojovat bojí.

Bude zima, bude mráz

Tato aktivita je pojata podobně jako aktivita předchozí, je tedy zpracována vokálně, instrumentálně i pohybově. Přednostně se však zaměřuje na vokální a pohybové činnosti, činnosti instrumentální jsou zde zastoupené pouze doplňkově. Boomwhackers proto v tomto případě slouží převážně jako rekvizity, jako hudební nástroje jsou využívány minimálně.

Moravskou lidovou píseň Bude zima, bude mráz v tomto případě hrajeme a zpíváme v tónině F dur. Každý žák obdrží boomwhacker zastupující tóny F, A, nebo C a utvoří společně s ostatními kruh s dostatečnými rozestupy pro bezpečný pohyb.

Pro nácvik textu a melodie můžeme zvolit stejný postup, jako u písně Šla nanyňka do zelí. Po upevnění textu a melodie se můžeme pustit do nácviku pohybové choreografie. Ta je rozdělena do následujících 4 kroků:

- 1) Stojíme v mírně rozkročeném postoji (chodidla zhruba na šíři ramen), boomwhacker držíme vodorovně oběma rukama a pohybujeme jím směrem nahoru nad hlavu.
- 2) Dřepneme si, z boomwhackeru se v tuto chvíli stává pomyslná střecha, pod kterou se schováváme.
- 3) Zvedáme se ze dřepu zpět do stoje, zatímco boomwhacker uvádíme do svislé polohy, stává se z něj strom.
- 4) Boomwhacker předáváme spolužákovi po naší pravici, zatímco si přebíráme jiný boomwhacker od spolužáka po naší levici.

Pokud je choreografie pro žáky příliš jednoduchá, nebo jsme nácvikem s žáky již dosáhli její absolutní automatizace, můžeme u poslední sloky, která se charakterem odlišuje od první, druhé a třetí sloky, aplikovat odlišné kroky, které lépe vystihují její slova:

- 1) Žáci se otočí bokem a rozejdou se ve směru hodinových ručiček zatímco pažemi napodobují let ptáků – oblétají širý svět.
- 2) Místo letu ptáků nyní žáci napodobují poskakující děvče.
- 3) Žáci se otočí čelem zpět doprostřed kruhu a chytí se za ruce, přesněji řečeno za boomwhackery.

Podobně, jako tomu bývá u jiných lidových písní, existuje i pro tuto píseň několik verzí. Při této aktivitě pracujeme s následující verzí textu:

První sloka

Bude zima, bude mráz,	(Krok 1)
kam se ptáčku, kam schováš?	(Krok 2)
Schovám já se do dubu,	(Krok 3)
tam já zimu přebudu.	(Krok 4)

Druhá sloka

Bude zima, bude mráz,	(Krok 1)
kam se ptáčku, kam schováš?	(Krok 2)
Schovám se do javora,	(Krok 3)
tam bude má komora.	(Krok 4)

Třetí sloka

Bude zima, bude mráz,	(Krok 1)
kam se ptáčku, kam schováš?	(Krok 2)
Schovám já se pod mezu,	(Krok 3)
až přestane vylezu.	(Krok 4)

Čtvrtá sloka

Až přestane vyletím, (Krok A)

širý svět rozveselím.

Půjde milá na trávu, (Krok B)

zazpívám jí nad hlavu. (Krok C)

Tato aktivita již není zaměřena pouze na jedince, jako tomu bylo u aktivity *Šla nanyňka do zelí*. Aktivita *Bude zima, bude mráz* staví žáky do situace, ve které musí vnímat nejen sami sebe, ale i své okolí a své spolužáky. Konkrétní prvky, jako například vzájemné předávání boomwhackers do rytmu písně vyžadují a podporují vzájemnou spolupráci a ohleduplnost vůči druhým.

Já jsem muzikant

Tato aktivita je charakterem podobná předchozím dvěma aktivitám. Žáci jsou opět rozestaveni v kruhu, tentokrát v sedě, a pomyslně rozděleni do čtyř skupinek. Každá skupinka představuje jednoho muzikanta – hráče na housle, basu, trumpetu a bubínek. S dětmi nejprve nacvičíme text a melodii a následně se můžeme pustit do interaktivnější části aktivity.

Když začínáme zpívat první sloku, kde figuruje houslista, první skupinka se postaví a připraví si své housličky (dva boomwhackery – jeden představuje housle, druhý zase smyčec). Poté si vzájemně odpovídají se zbytkem třídy čili ostatními muzikanty. Tímto způsobem aktivita probíhá i v následujících slokách.

1. Já jsem muzikant a přicházím k vám z české země. (zpívá skupina č.1)

My jsme muzikanti, přicházíme k vám. (zpívá zbytek třídy)

Já umím hráti. (zpívá skupina č.1)

My umíme taky. (zpívá zbytek třídy)

A to na housličky. (zpívá skupina č.1)

Jak se na ně hraje? (zpívá zbytek třídy)

Fidli, fidli, staré vidli, fidli, fidli, housličky.

Fidli, fidli, staré vidli, fidli, fidli, housličky.

(zpívá sk. č.1 a pomocí boomwhackers u toho napodobuje hru na housle)

2. ...

A to na basu.

(zpívá skupina č.2)

Jak se na ní hraje?

(zpívá zbytek třídy)

Stála basa u primasa, za kamnama stála,

když primaska zatopila, basa sama hrála.

(zpívá sk. č.2 a pomocí boomwhackers u toho napodobuje hru na kontrabas)

3. ...

A to na trumpetu.

(zpívá skupina č.3)

Jak se na ní hraje?

(zpívá zbytek třídy)

Já rád játra, ty rád játra, on rád játra, trumpeta.

Já rád játra, ty rád játra, on rád játra, trumpeta.

(zpívá sk. č.3 a pomocí boomwhackers u toho napodobuje hru na trumpetu)

4. ...

A to na bubínek.

(zpívá skupina č.4)

Jak se na něj hraje?

(zpívá zbytek třídy)

Bumtarata, bumtarata, bumtarata, bubínek.

Bumtarata, bumtarata, bumtarata, bubínek.

(zpívá sk. č.4 a pomocí boomwhackers u toho napodobuje hru na bubínek)

Hudební pohádka

Hudební pohádka spojuje prvky hudby a pohádkového vyprávění, kombinuje zpěv, texty a scénáře, hru na hudební nástroje, tanec, či jiný druh pohybu a další prvky. Hudební pohádky jsou často inspirované klasickými pohádkami nebo vlastními příběhy. Hudba hraje klíčovou roli v navozování atmosféry, vyjádření emocí postav a posilování příběhu. Texty často obsahují morální ponaučení nebo symboliku, která je typická pro pohádkové žánry. Hudební pohádka může zahrnovat lidové písně, dětské písničky, popové písně, nebo hudbu improvizovanou. Hudební pohádky mohou být provázeny scénickými vystoupeními, kostýmy a výtvarnými prvky, ale mohou být také založené jen na představivosti a fantazii.

Skrze hudební pohádky je možné uskutečnit velké množství hudebních aktivit a seznámit děti nenásilnou a hravou formou s různými hudebními jevy. Při správném uchopení tohoto specifického žánru je možné naplnit velkou část vzdělávacích cílů, které jsou uvedeny v RVP, směřovat k rozvíjení klíčových kompetencí a harmonicky rozvíjet osobnost dítěte mladšího školního věku. Pohádka plní u dítěte mladšího školního věku několik funkcí: má výchovný charakter, psychologický dopad, učí děti morálním hodnotám a podporuje rozvoj představivosti a fantazie.²⁰

„Hudební pohádka má záměr rozvíjet a podpořit u dítěte:

H – hudebnost

U – úctu k druhým

D – dovednosti pěvecké

E – empatii

B – bystrost

N – nápaditost

Í – inteligenci

²⁰NOSKOVÁ, Terezie. Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021.

P – prosociální chování

O – otevřenost, ohleduplnost k ostatním dětem

H – hravost

Á – aktivitu

D – dovednosti pohybové

K – komunikaci

A – akci“²¹

„Základní funkcí pohádek je vnést smysl a řád do dětem původně nesrozumitelného, skoro chaotického světa, do světa, jemuž děti, obzvláště v době předškolní, nemohou plně rozumět. Dát smysl tomu, co se děje kolem, je v dětství někdy úkol obtížnější než například v dospělosti.“²²

Hudební pohádku lze pojmut jako komplexní projekt, který může probíhat v časovém rozmezí týdnů, či dokonce měsíců. Taková pohádka má často několik kapitol, přičemž v rámci každé kapitoly jsou zahrnuté různé druhy aktivit – čtení, zpěv tematických písní, instrumentální doprovod těchto písní, instrumentální, či vokální zpracování různých dějových jevů (foukání větru, kácení stromů, déšť, zvířecí zvuky atp.), pohybové aktivity, tvořivé aktivity, debaty o morálních prvcích (například poučení na konci bajky) apod.

Hudební pohádku je ale také možné uchopit jen v poněkud strohé a jednoduché podobě a využít její prvky v rámci jedné vyučovací hodiny. Příprava a průběh takovéto hudební pohádky by ve stručnosti probíhaly následovně:

²¹ NOSKOVÁ, Terezie. Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021.

²² ČERNOUŠEK, M. Děti a svět pohádek. Praha: Albatros, 1990, s. 7. ISBN 80-00-00060-1.

Vybereme si nějaký příběh, inspirovat se můžeme dětskými knížkami, lidovými pohádkami, nebo si můžeme vymyslet vlastní. Nyní vybereme několik písní a říkadla s podobnou tematikou, jakou má příběh. Opět platí, že se můžeme nechat inspirovat již existujícími příklady, nebo si vymyslet své vlastní. Určíme si, v jakých částech příběhu budeme vyprávění prokládat zmíněnými písněmi, či říkadly.

Dle charakteru prvků, které se v příběhu, písních a říkadlech objevují (déšť, dusot koní atp.), zvolíme vhodné hudební nástroje – můžeme využít nástroje z Orffova instrumentáře – pomocí kterých žáci dokáží tyto prvky co nejlépe vystihnout. Následně také vybereme některé z těchto prvků k výtvarnému zpracování. Vhodné může být například slunce, strom atp. Nakonec vymyslíme jednoduchou pohybovou choreografii, která se charakterem hodí do příběhu.

Nyní si vytvoříme přibližný harmonogram jednotlivých aktivit (vyprávění, zpěv, hra na nástroje, tanec, kreslení, ...) dle vlastního uvážení a necháme dostatečný prostor pro dětskou představivost a také improvizaci.

3.2.3 2. stupeň ZŠ

Následující podkapitola se zabývá konkrétními příklady aktivit s boomwhackers, které lze využít jako náplň výuky hudební výchovy na 2. stupni ZŠ. Pracujeme tedy s žáky ve věku 11 až 15 let.

3.2.3.1 Písně

Na druhém stupni je již možné vytvářet komplikovanější aranžmá a instrumentace písní. Hru na boomwhackers můžeme kombinovat s hrou na Orffovy nástroje, cajony, nebo můžeme ke spolupráci vyzvat žáky, kteří se věnují hře na jiné hudební nástroje – kytaru, klavír, flétnu atd. Můžeme také propojit několik tříd a vytvořit tak komplexní vystoupení vhodné k předvedení na školním koncertě, besídce, či talentové soutěži. Žáci jsou pak zřejmě více motivováni a v hodinách pracují svědomitěji.

Zde jsou příklady některých písní a skladeb, na kterých jsme spolu s žáky 2. stupně v letošním roce pracovali.

Vltava, Má vlast – Bedřich Smetana²³

		H _{okt}	E		Fis	G		A	H		H	H		
			E			E			G			G		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

C ²			C ²			H					H	A		
A			A			G			G			Fis		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

A		A	G		A	G		G	Fis			Fis		Fis
Fis			E			E			Dis			Dis		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

E		
E		
1	2	3

repetice

Obrázek č.54

²³ BOROWSKÁ, Lenka. Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách. Diplomová práce. Brno: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2020.

		H_{okt}	E		Fis	G		A	H		H	H		
			E			E			G			G		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

C²			C²			H					H	A		
A			A			G			G			Fis		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

A		A	G		A	G		G	Fis			Fis		Fis
Fis			E			E			Dis			Dis		
1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3

E		
E		
1	2	3

repetice

Obrázek č.55

Óda na radost – F. Schiller, L.van Beethoven²⁴

c¹

1	2	3	4	1	2	3	4
X	X					X	
X	X					X	
		X	X		X	X	X
X	X					X	

d¹

1	2	3	4	1	2	3	4
		X			X		X
		X			X		X
X	X			X	X		
		X			X		

e¹

1	2	3	4	1	2	3	4
X	X		X	X		X	
X	X		X	X		X	
		X			X	X	
X	X		X	X		X	

Obrázek č.56

²⁴ BOROVSKÁ, Lenka. Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách. Diplomová práce. Brno: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2020.

f¹

1 2 3 4 1 2 3 4

		X			X								
		X			X								
					X				X				
		X			X								

g¹

1 2 3 4 1 2 3 4

			X	X									
			X	X									
			X	X									

h

1 2 3 4 1 2 3 4

									X				
									X				
X	X			X				X				X	
									X				

Obrázek č.57

g

1 2 3 4 1 2 3 4

							X	X	X					X	X
							X	X	X				X		
			X				X				X	X		X	
							X	X	X			X			

všechny tóny dohromady

Óda na radost

L. van Beethoven

Obrázek č.58

My favorite things, The Sound of music – R. Rodgers, O. Hammerstein

My Favorite Things

Arranged for Boomwhackers

Rodgers and Hammerstein
arr. by Katie Kraft

Boomwhackers 1

Boomwhackers 2

8va *Add Octavator caps to all of part 2 to play notes an octave lower!

5

1

2

10

1

2

15

1

2

©Tots with Tempo 2020

Obrázek č.59

My Favorite Things

The image displays a musical score for the piece "My Favorite Things" in 2/20 time. It is divided into four systems, each with two staves (1 and 2). The notes are color-coded, and chord symbols are provided below the notes. The first system (measures 20-24) features a key signature of one sharp (F#) and a common time signature of 2/20. The second system (measures 25-30) continues the melody and accompaniment. The third system (measures 31-36) shows further development of the piece. The fourth system (measures 37-40) concludes the section with a double bar line. The score includes various musical notations such as treble clefs, notes, rests, and chord symbols.

Obrázek č.60

My Favorite Things

Boomwhackers Part 1

Rodgers and Hammerstein

arr. by Katie Kraft

The musical score is written on a single treble clef staff in 3/4 time. It begins with a 4-measure rest. The melody consists of 34 measures, with measure numbers 8, 13, 18, 23, 29, and 34 marked at the start of their respective lines. The notes are color-coded: yellow for G, pink for A, purple for B, green for C, blue for D, and red for E. The key signature has one sharp (F#). The score includes repeat signs, a first ending bracket, and a final double bar line.

©Tots with Tempo 2021

Obrázek č.61

My Favorite Things

Boomwhackers Part 2

Rodgers and Hammerstein

arr. by Katie Kraft

Add Octavator caps!

The musical score is written on a single treble clef staff in 3/4 time. It consists of seven lines of music, each starting with a measure number: 6, 12, 18, 24, 30, and 36. The notes are represented by colored circles: yellow for C, red for D, green for E, blue for F, purple for G, and orange for A. The score includes various musical notations such as stems, beams, and accidentals (sharps). A first ending bracket is present at the end of the 18th measure. An *8va* marking is placed below the first line of music.

©Tots with Tempo 2021

Obrázek č.62

Star wars znělka – John Williams

STAR WARS

Main Theme

John Williams

4/4

3

G G G

C

3

F E D

C

G F E D

C

3

F E F

D

G G G

C

G

3

F E D

C

G F E D

C

preschoolprodigies.com

Obrázek č.63

STAR WARS

Main Theme page 2

Note: You can't play the end of this page if you only have Deskbells or 8 Boomwhackers (because the melody leaves the key of C)! Take it to a piano or set of Chromatic Boomwhackers or Bells!

The image displays four staves of musical notation for the Star Wars Main Theme. Each staff contains two measures of music. The notes are color-coded and labeled with letters: F (green), E (yellow), D (orange), G (teal), A (purple), B (pink), f (light green), e (yellow), d (orange), c (red), g (light blue), and C (light blue). The notation includes treble clefs, stems, beams, and various note values. Triplet markings (the number 3) are present above or below groups of notes. A fermata is placed over a note in the third staff. The final staff concludes with a G note on a higher line.

preschoolprodigies.com

Obrázek č.64

STAR WARS

Main Theme page 3

The image displays three staves of musical notation for the Star Wars Main Theme. Each staff begins with a treble clef. The first staff contains a whole rest, a fermata, and a triplet of G notes (teal). The second staff features a triplet of F, E, D notes (green, yellow, orange), a C note (red), and another triplet of F, E, D notes. The third staff shows a triplet of A, G, B notes (purple, teal, pink), a C note (red), and an E note (yellow). Notes are color-coded to match the text labels.

preschoolprodigies.com

Obrázek č.65

All of me – John Legend

All of Me

John Legend

♩=115

5

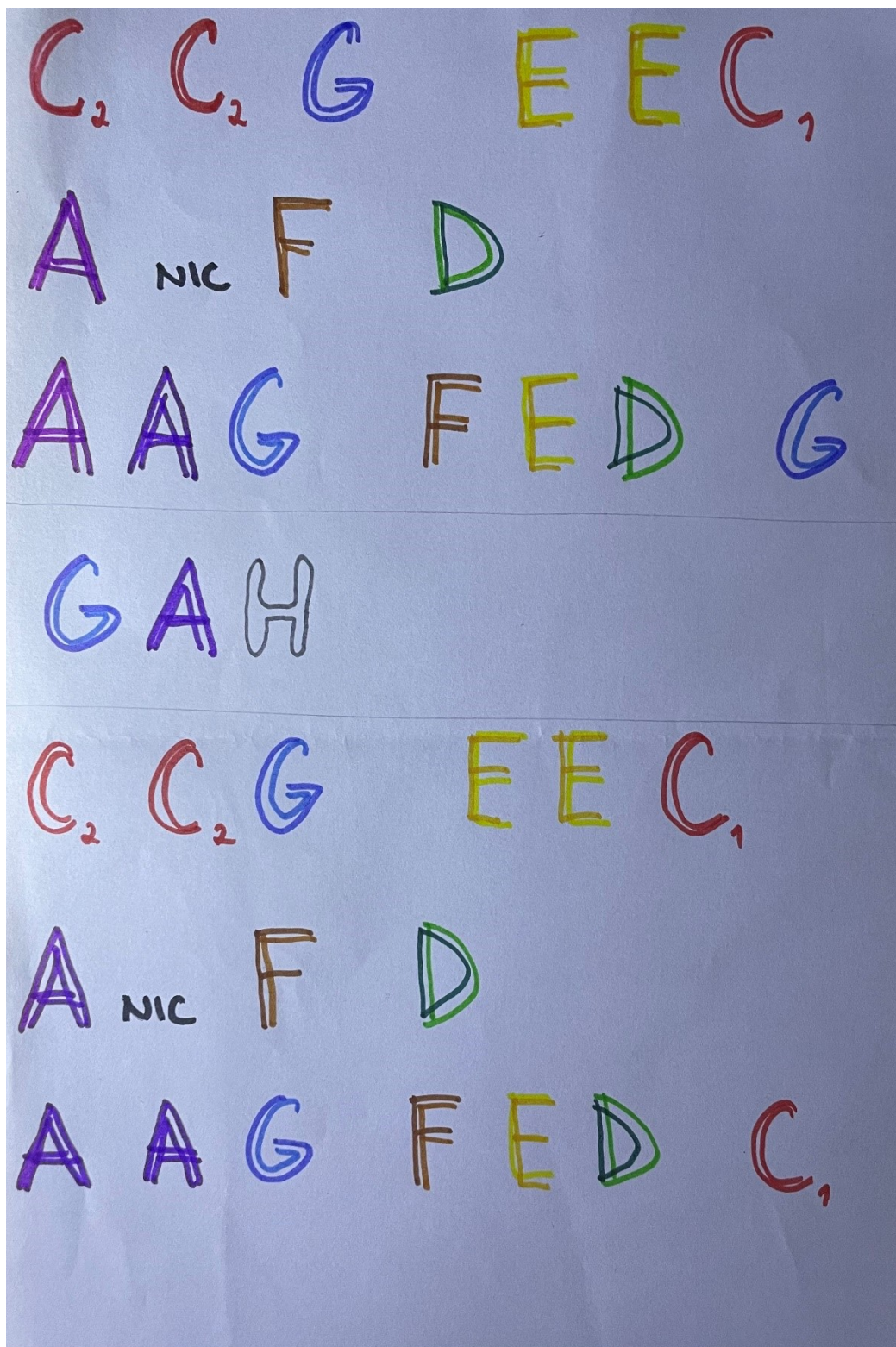
9

13

The image displays a piano accompaniment for the song 'All of Me' by John Legend. It consists of four systems of music, each with a treble and bass clef. The tempo is marked as 115 beats per minute. The key signature has two flats (B-flat major). The notes are color-coded: red, orange, yellow, blue, and purple. The first system starts with a treble clef and a bass clef. The second system starts with a treble clef and a bass clef. The third system starts with a treble clef and a bass clef. The fourth system starts with a treble clef and a bass clef.

Obrázek č.66

Nestůjte mládenci pod okny

Obrázek č.67

Ryba rybě – Janek Ledecký

C dur ₁	C E G
F dur ₂	F A C
C dur ₃	C E G
D moll ₄	D F A
F dur ₅	F A C
G dur ₆	G D H
C dur ₇	C E G
F dur ₈	F A C
C dur ₉	C E G
D moll ₁₀	D F A
G dur ₁₁	G D H

Obrázek č.68

Believer – Imagine Dragons

The image displays four systems of handwritten musical notation on a light blue background. Each system consists of four boxes, numbered 1 to 4, representing measures. The notes are color-coded: purple for A, red for C, yellow for E, green for F, blue for G#, and pink for B/H.

- System 1:** Each box contains the notes A (purple), C (red), and E (yellow) stacked vertically.
- System 2:** Each box contains the notes A (purple), C (red), and E (yellow) stacked vertically.
- System 3:** Each box contains the notes F (green), A (purple), and C (red) stacked vertically.
- System 4:** Each box contains the notes E (yellow), G# (blue), and B/H (pink) stacked vertically.

Obrázek č.69

Imitační způsob nácviu hudební skladby

Imitační způsob nácviu písní na boomwhackers v hodinách hudební výchovy je efektivní metodou, která podporuje učení a zapamatování melodií a rytmů. Nejprve učitel přehraje krátký úryvek písně nebo melodie na boomwhackers, aby žáci mohli poslouchat melodickou linku a rytmické vzorce. Poté se žáci pokouší o reprodukci přehraného motivu, či písně.

Tato metoda je vhodná zejména pro 1. stupeň, využít ji ale můžeme i na 2. stupni, například pro rytmická cvičení, či nácvik problematických pasáží písně.

Nácvik hudební skladby podle notového zápisu

Na 2. stupni by žáci již měli být schopni se na individuální úrovni orientovat v notovém zápisu. Způsob nácviu písní či skladeb podle notového zápisu je proto ve výuce na 2. stupni povětšinou zastoupen mnohem více než imitační způsob. I přes to jsou ale zpravidla mezi jednotlivými žáky velké rozdíly v rámci úrovně jejich schopností číst z not. Proto je ideální tuto schopnost neustále procvičovat a využívat ve výuce i druhy notací, které jsou pro některé žáky lépe uchopitelné. Tato skutečnost je jedním z nejvýraznějších důvodů, proč doporučuji do výuky hudební výchovy zařadit prvek barevného kódování, který s sebou nesou právě boomwhackers.

Druhy notací pro boomwhackers

Tato podkapitola obsahuje některé osvědčené druhy notace vhodné pro práci s boomwhackers. Tyto způsoby notace využívám ve výuce na 1. i 2. stupni ZŠ, viz. Kapitola 1.stupeň ZŠ – Písně.

- **Barevné znaky**

Tento druh notace by se dal považovat za jakýsi první level na cestě ke čtení z not. Zatím se v zápisu neobjevují skutečné noty, či pomlky, ani jiné náležitosti pravého notového zápisu, pouze barevné značky nad nebo pod textem a mezery mezi nimi. Tento druh notace je vhodný využít v úplných začátcích – v mateřské škole, v první a druhé třídě ZŠ, nebo se staršími žáky, kteří z různých důvodů ještě nepřišli do kontaktu s hrou na hudební nástroje a čtením not. Dá se také využít v rámci odpočinkové, či doplňkové aktivity s již zkušenějšími žáky.

Příkladem této notace jsou například obrázky č.35-38.

- **Notační tabulka**

Notační tabulky představují pomyslný level 2. Tento druh notace již požaduje po žácích vnímání taktů a metra. Notační tabulky nejsou náročné na přípravu a nabízejí velkou škálu možností. Můžeme například vyrobit jednoduchou tabulku, ve které každé políčko představuje jednu dobu v taktu a každý řádek představuje jeden takt. Rozvržení tabulky však může být i komplikovanější, jako je tomu například u notového zápisu části skladby *Vltava* z cyklu *Má vlast* od *Bedřicha Smetany*, viz. Obrázek č. , kapitola 2. stupeň ZŠ - Písně. Tato tabulka nám poskytuje dvě možnosti:

- 1) Rozdat žákům již vybarvenou tabulku. Tato možnost je vhodná, pokud nechceme nad touto aktivitou strávit příliš mnoho času.
- 2) Rozdat žákům černobílou tabulku a nechat je vybarvit si pole samostatně. Tato možnost je interaktivnější a podněcuje žáky k aktivnímu zapojení do aktivity.

- **Barevný notový zápis**

Jedná se o plnohodnotný notový zápis obohacený o barevné kódování. Je vhodný pro utvrzení čerstvě naučených náležitostí notového zápisu a můžeme ho proto označit za předposlední level naší výpravy za ovládnutím notového zápisu. Žákům můžeme poskytnout již vybarvený zápis, nebo můžeme aktivitu opět rozšířit, poskytnout žákům klasický notový zápis a nechat je aplikovat barevné označení dle jejich vlastního uvážení.

Příkladem tohoto druhu notace je například obrázek č.

- **Běžný notový zápis**

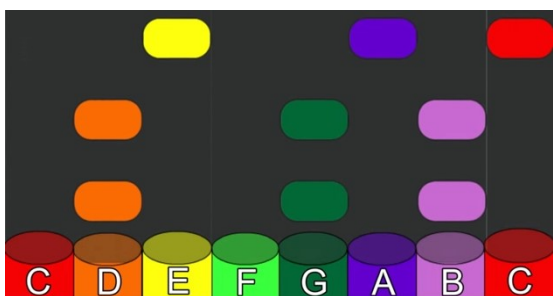
K tomuto druhu notace není nutno mnoho doplňovat, jedná se o cílový level, jehož dosažení značí žákovo naprosté porozumění všem základním náležitostem notového zápisu. Viz. Obrázek č.

Youtube play along

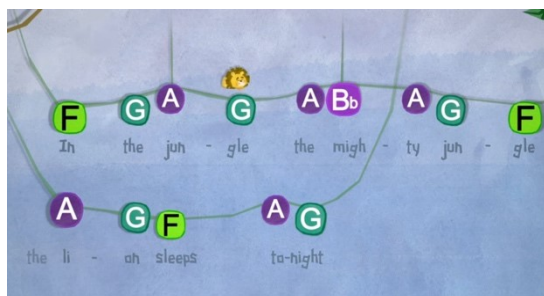
Posledním a nejoblíbenějším způsobem nácviu písně, či skladby je využití graficky vytvořeného video záznamu. Tyto video záznamy lze v různých variantách dohledat na platformě YouTube. Zpravidla nesou popisek *YouTube play along*. Hra podle těchto tutoriálů nevyžaduje kromě distribuce správných boomwhackerů mezi žáky žádnou předchozí přípravu ze strany žáků, ani ze strany vyučujícího. Tuto variantu je vhodné využívat jako odměnu za pečlivou práci na konci vyučovací hodiny, nebo může být také vhodným pomocníkem při nácviu náročnější skladby. Na pozadí těchto videí zpravidla hraje melodie, doprovod, či zpěv z dané písně, záleží vždy na způsobu zpracování daného video záznamu. Můžeme najít různé úrovně obtížnosti, různé způsoby zpracování i různé hudební žánry. YouTube play along je vhodnou náplní výuky pro žáky 1. i 2. stupně.

Podle způsobu zpracování můžeme videa rozdělit následujícím způsobem:

- 1) Boomwhackers jsou graficky znázorněné ve spodní části obrazu. Žáci hrají ve chvíli, kdy padající ovál dosáhne daného boomwhackeru. Tento způsob je nejčastěji volen pro akordický doprovod znějící melodie.

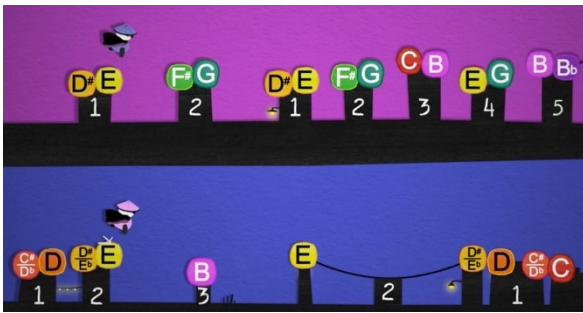

Obrázek č. 70

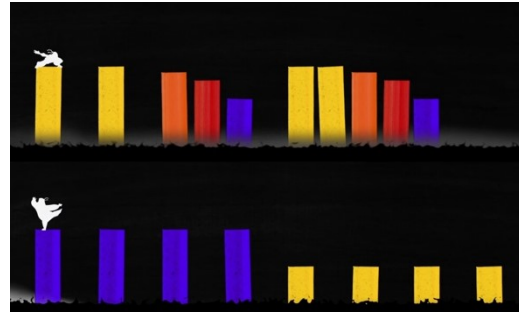

Obrázek č. 71

- 2) Ve videu figuruje postavička, nebo objekt, který poskakuje po jednotlivých tónech a tím určuje, kdy má který tón zaznít. Tento způsob je většinou využíván pro hru melodie za zvuků doprovodné hudby.
- 3) Obraz videa je rozdělen na dvě části, vrchní část představuje melodii, spodní část doprovod. Tato možnost je dle mého názoru nejzajímavější, ale také nejnáročnější na zvládnutí. Žáci se musí rozdělit do dvou skupin a každá skupina sleduje jednu část obrazovky.

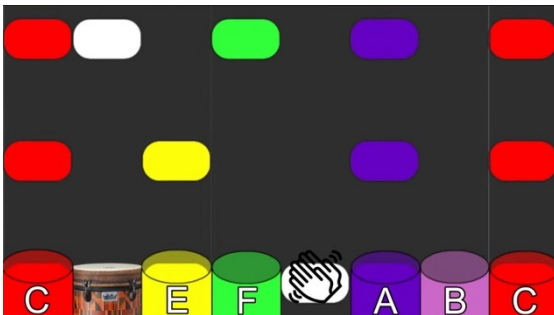

Obrázek č.72

Obrázek č.73

V některých zpracováních můžeme také nalézt zapojení hry na tělo (například tleskání), nebo hry na bicí nástroje (zpravidla buben).

Obrázek č.74

Obrázek č.75

Zde jsou některá ověřená zpracování oblíbených písní a skladeb:

Believer – Imagine Dragons

https://www.youtube.com/watch?v=cfpaRTkK0Ls&ab_channel=Swick%27sClassroom

Rolling in the deep – Adele

https://www.youtube.com/watch?v=nVPDOvaVH1Q&ab_channel=musication

Shape of you – Ed Sheeran

https://www.youtube.com/watch?v=1J6V5UpVcLA&ab_channel=musication

Viva la vida – Coldplay

https://www.youtube.com/watch?v=zbHI3_69N0w&ab_channel=Swick%27sClassroom

Růžový panter, znělka z filmu – H. Mancini

https://www.youtube.com/watch?v=cTnedavoHyk&ab_channel=musication

Dance of the Sugar Plum Fairy, Nutcracker – P.I. Tchaikovskij

https://www.youtube.com/watch?v=4aM17sm3Stg&ab_channel=musication

3.2.3.2 Hudebně kreativní aktivity a hry pro 2. stupeň ZŠ

Evžen

Aktivita s názvem Evžen je ideálním nástrojem k aktivizaci žáků. Výborně funguje během deštivých dnů, nebo během odpoledního vyučování, kdy žáci již nevykazují známky potřebného zapojení do daných aktivit.

K uskutečnění této aktivity je třeba si osvojit říkanku, do které pak jednotliví žáci libovolně zasazují názvy různých částí těla (pro zachování rýmu je ovšem třeba vyjmenovávat jen takové části těla, které existují v páru – nohy, paže, dlaně, uši, ...). Po vyčerpání párových částí těla, je možné vyjmenovávat části oděvu (boty, rukávy, kalhoty, ...).

Žáci stojí v kruhu s velkými rozestupy. Každý obdrží dle preference jeden, nebo dva boomwhackery, ty pak rozeznívá v rytmu říkanky o svá stehna. Stejně tak, jako u podobných aktivit v předchozích kapitolách, je opět vhodné využít boomwhackery náležící jednomu libovolnému kvintakordu, můžeme střídat dur a moll.

Vyučující určí prvního žáka, který se po dobu trvání první sloky stává Evženem a se zbytkem třídy poté realizují v rámci říkanky dialog. Po ukončení první sloky se role Evžena přesouvá na dalšího spolužáka. Říkanka pokračuje, dokud se v roli Evžena nevystřídají všichni žáci.

Pointou této aktivity a její aktivizační funkce je skutečnost, že během části “1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.” žáci zastaví hru na boomwhackers a mají za úkol jakýmkoli (bezpečným) způsobem rozpohybovat části těla, které Evžen v dané sloce zmínil a nesmí přestat, dokud není odpočet u konce.

První sloka:

- Žák č.1:** Evžen to je jméno mé
a nohy / paže / lokty / prsty / ... mám furt ospalé.
- Ostatní:** Už jsi vzhůru, Evžene?
- Žák č.1:** A já na to, že ještě ne.
- Všichni:** Raz, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm.

Druhá sloka:

- Žák č.2:** Evžen to je jméno mé
a prsty / uši / dlaně / boty / ... mám furt ospalé.
- Ostatní:** Už jsi vzhůru, Evžene?
- Žák č.2:** A já na to, že ještě ne.
- Všichni:** Raz, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm.

Hra na dirigenta

Pointa této hry, či aktivity je velice jednoduchá a spočívá v přenesení role dirigenta při nácvičce nějaké písně, či skladby z pedagoga na žáka.

Žáci si losují lístečky. Na jednom z nich je napsáno slovo „dirigent“. Žák, který si tento lísteček vylosuje, se na zbytek vyučovací hodiny stává dirigentem, z ostatních žáků se stávají členové orchestru. Vyučující předá dirigentovi připravený notový zápis vybrané písně, či skladby a zbytek hodiny již pouze pozoruje a zakročuje jen v případě nutnosti.

Dirigent má v tuto chvíli jediný úkol a tím je zajistit do konce vyučovací hodiny úspěšné osvojení dané skladby, či písně zbytkem žáků. Na konci hodiny proběhne „koncert“ orchestru pod vedením dirigenta, kdy hlavním divákem se stává právě pedagog.

Dirigent má tedy naprostou volnost ve volbě postupu. Může se rozhodnout skladbu nacvičovat imitačním způsobem, může notové zápisy rozdat a vydat se cestou individuálního

nastudování a následného společného nácviku, může orchestr rozdělit do studijních skupin. Ještě před samotným nácvikem musí zajistit rovnoměrnou distribuci potřebných druhů boomwhackers mezi členy orchestru. V průběhu nácviku se pokouší udržet v orchestru kázeň a morálku vlídnou, ale vědomou komunikací s ostatními žáky.

Tato aktivita nejen že podporuje týmovou spolupráci a aktivní zapojení všech žáků, procvičuje schopnost žáků orientovat se v notovém zápisu, vnímat rytmus a melodii a pracovat s chybou ale skvěle také slouží jako zpětná vazba pro žáky. Žák v roli dirigenta má možnost nahlédnout za oponu pedagogického působení, zatímco zbytek třídy dostane nový podnět ve formě obměny vůdčí osobnosti.

Tato aktivita se mi nejvíce osvědčila při aplikování do výuky osmých a devátých ročníků, a to zejména v krizových obdobích, kdy je práce s žáky náročnější než jindy.

Rytmická tichá pošta

Tato aktivita sice nevyužívá boomwhackers, ale je vhodné ji zařadit jako jakousi rytmicou rozcevičku před samotnou hrou na boomwhackers.

Pravidla hry jsou následující: Žáky rozdělíme na dvě stejně velké skupiny a požádáme je, aby v každé skupině vytvořili zástup čelem vzad k tabuli. Následně přistoupíme k žákům na konci zástupu a ve stejný čas jim oběma vyťukáme na rameno nějaký rytmus. Úkolem žáků je si tento rytmus vzájemně co nejrychleji, a hlavně co nejpřesněji předat. Ve třídě ale musí panovat naprosté ticho. Tým, který toto pravidlo poruší, je v daném kole diskvalifikován.

Ve chvíli, kdy se rytmus dozví první žák v zástupu, pokusí se ho pomocí not zaznamenat do notové osnovy (lze hrát i variantu, ve které žák místo zápisu do not rytmus jen vytleská). Pokud má první tým zápis správně, získává bod. Pokud ne, stále má šanci na získání bodu tým druhý. Hru lze hrát na libovolný počet kol.

Body percussion (hra na tělo)

Pro rozvoj hudebních dovedností a kompetencí žáků je velice efektivní zařadit do výuky hru na tělo. Lze ji praktikovat s hudebním doprovodem, nebo bez něj a to na různých stupních obtížnosti. Lze ji také zkombinovat s hrou na boomwhackers. Představitosti se v tomto směru meze nekladou.

Zde přikládám odkazy na videa, kterými jsem se při přípravě vlastních rytmických cvičení inspirovala:

- Tanec švestkové víly, Louskáček - P.I. Tchaikovskij:

https://www.youtube.com/watch?v=-XpcPd5oZlQ&ab_channel=RichardFilz

- Zima, Čtvero ročních období - A. Vivaldi:

https://www.youtube.com/watch?v=a-adjBsvKvI&ab_channel=RichardFilz

- Pizzicato Polka – J&J Strauss

https://www.youtube.com/watch?v=_IA0ZJpJSpo&ab_channel=MusiquePortLymphia

Kromě zmíněných aktivit, je možné s žáky 2. stupně ZŠ provádět i aktivity zmíněné v předchozí kapitole – a naopak. Vždy záleží na uvážení pedagoga.

4 Výzkum

4.1 Cíle výzkumu

Prvním cílem tohoto malého výzkumu je zjistit vliv integrace boomwhackers a kreativních aktivit zahrnující tyto nástroje do hodin hudební výchovy na atraktivitu tohoto předmětu v očích žáků a také na úroveň vědomostí a dovedností žáků 1. a 2. stupně ZŠ nabytých v rámci těchto aktivit.

Druhým cílem tohoto výzkumu je potvrdit pozitivní vliv aplikace barevného kódování not a hudebních nástrojů do výuky hudební výchovy na rychlost a kvalitu osvojování si záležitostí spojených s notami a notovým zápisem.

4.2 Výzkumné otázky

Při tvorbě dotazníku jsem si kladla následující otázky.

Má využívání interaktivních, aktivizačních a kreativních prvků a metod při výuce hudební výchovy znatelný vliv na vývoj hudebních dovedností žáků ZŠ a jejich vztah k hudbě či hudební výchově?

Je metoda barevného kódování not a hudebních nástrojů efektivnější než klasický postup při učení not?

Jsou metody a způsoby výuky hudební výchovy, které ve své pedagogické praxi využívám efektivní a úměrné věku žáků?

4.3 Výběr subjektů / Výzkumný soubor a postup

Do výzkumu jsem zahrnula žáky 1. a 2. stupně Základní školy Květnového vítězství 1554, Praha 11 – Chodov. Na 1. stupni se jedná o 1.-3. třídy (dále jen první výzkumná skupina) na 2. stupni o 6.-9. třídy (dále jen druhá výzkumná skupina). Věkové rozmezí respondentů v první výzkumné skupině se tedy pohybuje mezi 6. a 9. rokem a v druhé výzkumné skupině se pohybuje mezi 11. a 16. rokem. Výzkum jsem proto rozdělila do dvou částí a dotazník uzpůsobila každé věkové skupině. Oba dotazníky se však dotýkají stejné problematiky a otázky jsou vesměs velice podobné.

Můj záměr byl získat jakousi zpětnou vazbu od žáků, které vyučuji a také získat porovnání mezi klasickým způsobem výuky hudební výchovy, která ve třídách probíhala až do minulého školního roku (2022-2023) a více interaktivním a kreativním přístupem, který jsem se do výuky snažila aplikovat v tomto školním roce já.

Cílený sběr dat jsem prováděla v průběhu čtvrtého čtvrtletí během hodin hudební výchovy. První výzkumná skupina dostala dotazník v tištěné podobě, který jsme procházeli společně. Druhá výzkumná skupina vyplňovala online verzi dotazníku samostatně.

Pro porovnání výsledků jsem také využívala data z dotazníku, který žáci vyplňovali v dubnu 2023, tedy na začátku mého působení na této základní škole.

4.4 Dotazník – 1. stupeň ZŠ

Do úvodních otázek malého dotazníku určeného první výzkumné skupině jsem nejprve zahrnula třídu, věk a pohlaví. Následně jsem zjišťovala oblíbenost hudební výchovy jako předmětu. V další otázce jsem vyjmenovala některé nejčastěji provozované aktivity v našich společných hodinách hudební výchovy a požadovala jsem seřazení od nejatraktivnější po nejméně atraktivní aktivitu.

Nejdůležitější otázkou pro mě bylo propojení konkrétních barev s jednotlivými tóny stupnice. Tento jev vyplývá z barevného kódování boomwhackers, soundellows, handbells, deskbells, apod. Principem tohoto barevného kódování je stálé a neměnné přidělení jedné barvy k jednomu konkrétnímu tónu u všech výše zmíněných hudebních nástrojů: **C – červená**, **D – oranžová**, **E – žlutá**, **F – světle fialová**, **G – tmavě zelená**, **A – fialová**, **H – růžová**. Rozšířené řady poté obsahují i **C#/Db – světle červená**, **D#/Eb – světle oranžová**, **F#/Gb – „středně“ zelená**, **G#/Ab – modrá**, **A#/B – světle fialová**. Tyto barvy se poté užívají i v notových zápisech a usnadňují tak žákům čtení z not. Do dotazníku jsem ovšem zakomponovala jen základní diatonickou stupnici C dur.

V rámci tohoto dotazníku proběhl sběr dat celkem od 58 respondentů.

4.5 Dotazník – 2. stupeň ZŠ

Úvodními otázkami online dotazníku určeného druhé výzkumné skupině byly opět třída, věk, pohlaví a oblíbenost předmětu hudební výchova. Další otázka se podobně jako u první výzkumné skupiny týkala názoru žáků na atraktivitu jednotlivých aktivit provozovaných během hodin hudební výchovy. Tyto aktivity se ovšem vzhledem k rozdílné náplni hodin hudební výchovy na 1. a 2. stupni jen částečně shodovaly s aktivitami v prvním dotazníku.

Oproti prvnímu dotazníku zde přibyla otázka žádající žáky o vyjmenování aktivit, které jim v hodinách hudební výchovy chybí, nebo by se jim chtěli věnovat více, případně jiným způsobem. Na závěr mě opět zajímalo, zda si žáci osvojili a přivlastnili vnímání tónů v jednotlivých barvách.

V rámci tohoto dotazníku proběhl sběr dat celkem od 115 respondentů.

4.6 Analýza získaných dat

Na základě sesbíraných dat z vytvořených dotazníků pro 1. a 2. stupeň je možné vyhodnotit následující tvrzení.

4.6.1 Atraktivita aktivit

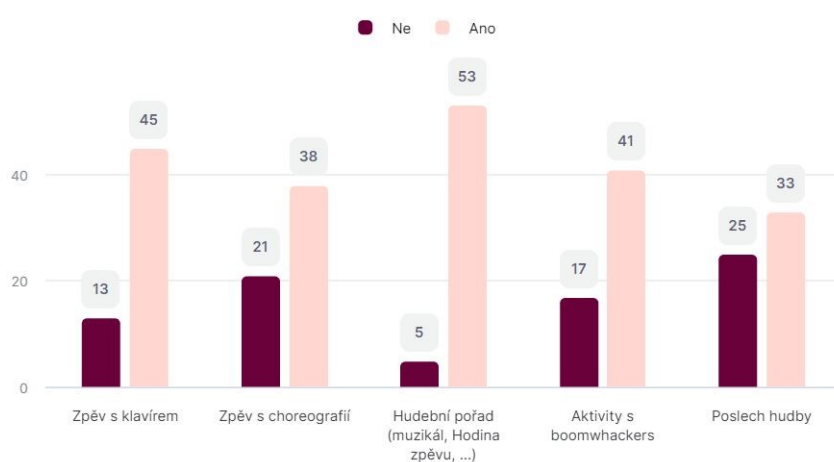
Cílem této otázky bylo potvrdit, že aktivity, které žáky podněcují k aktivnímu zapojení do programu (např. hra na nástroje, pohybové aktivity, aktivity založené na vzájemné spolupráci apod.) budou žáky hodnoceny lépe než aktivity, u kterých žáci sedí v lavicích, a které nevykazují žádné známky interaktivity, kreativity, či individuálního přístupu.

U žáků 1. stupně se na prvním místě paradoxně umístila aktivita, kterou bychom mohli označit za nejvíce pasivní z uvedených aktivit a tou je sledování muzikálu, filmu, pohádky, či jiného televizního pořadu s hudební tematikou. Ta získala v celkovém hodnocení 48 z 58 bodů.

Na druhém místě se pak umístily vokální aktivity za doprovodu klavíru se 32 body, na třetím místě s 24 body aktivity zahrnující boomwhackers a na čtvrtém místě vokálně pohybové aktivity se 17 body. Na posledním místě pak zůstaly poslechové činnosti s pouhými 8 body.

Tyto výsledky mě nabádají k většímu zapojení vokálních aktivit do hodin hudební výchovy na 1. stupni. Zároveň se však bohužel zcela neshodují se zpětnou vazbou, kterou od žáků dostávám v průběhu hodin, a to zejména se zpětnou vazbou týkající se vokálně pohybových aktivit. Tato položka se v dotazníku umístila až na čtvrtém místě, zatímco na základě pozorování a průběžné komunikace s žáky by bylo možné tuto aktivitu označit za vítěze mezi aktivitami.

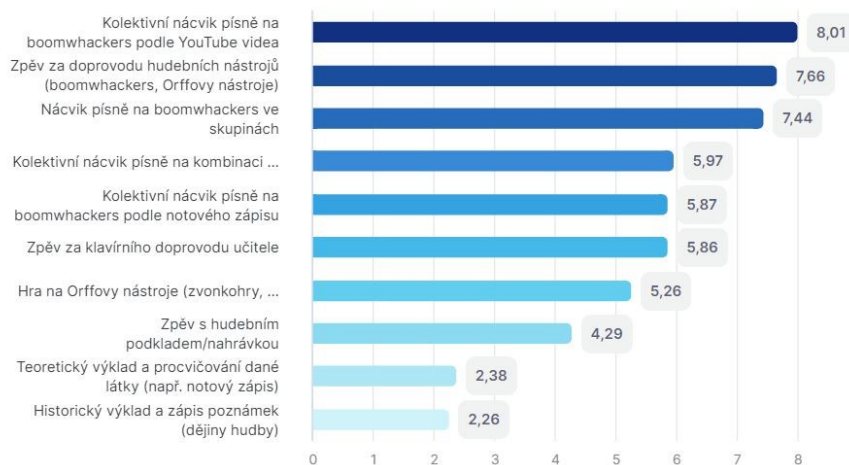
7. Jaké aktivity tě baví?

Graf č.1

U žáků 2. stupně již výsledky šetření více odpovídají úvodnímu tvrzení, přičemž je z nich možné usoudit, že žáci preferují aktivity, které obsahují větší množství fyzické aktivity, nevyžadují příliš mnoho přemýšlení a podněcují žáky k hravosti a kreativě.

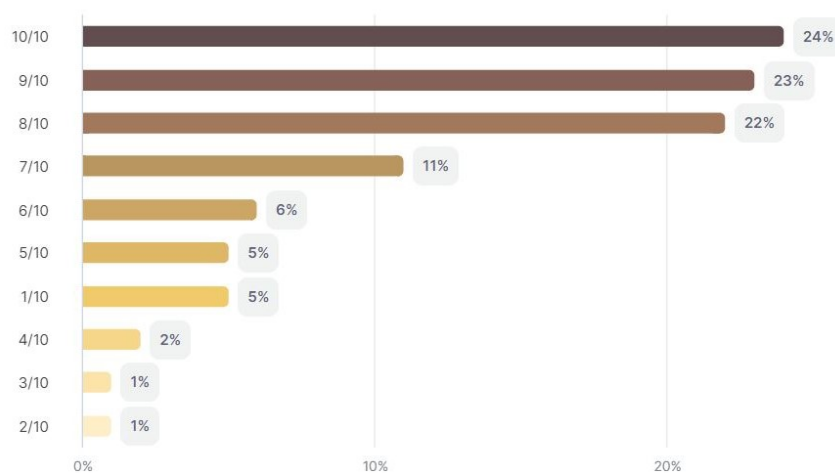
7. Seřad' činnosti podle toho, jak moc zajímavé ti přijdou.

Graf č.2

Graf znázorňující výsledky hodnocení aktivit zahrnující boomwhackers (v jakékoli formě) žáky 1. i 2. stupně jasně vykazují vysokou oblíbenost těchto aktivit.

11. Počtem hvězdiček vyjádři, jak moc tě baví hodiny HV, ve kterých se věnujete hře na boomwhackers (v jakékoli formě).

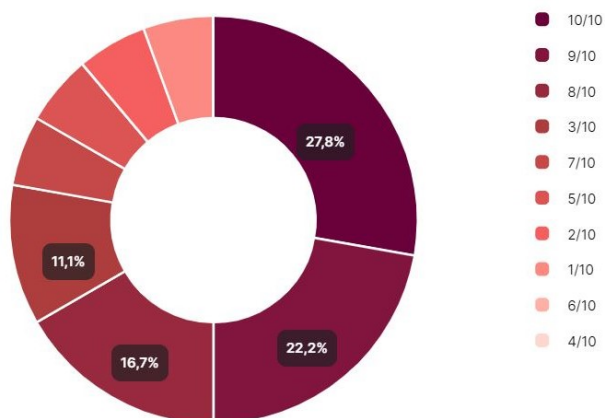
Graf č.3

4.6.2 Oblíbenost hudební výchovy

Žáci 1. stupně, jejichž hodiny hudební výchovy probíhaly až do minulého školního roku pod vedením třídních učitelů, hodnotili předmět HV převážně kladně již v průběhu prvního dotazníku. Dle rozhovorů se zmíněnými učiteli se většina tříd v hodinách HV věnovala zejména vokálním činnostem (zpěv za doprovodu hudebního nástroje, zpěv ze zpěvníků, zpěv s audio podkladem). Přesně 50 % žáků ohodnotilo tento průběh hodin HV 9 nebo 10 hvězdičkami, 28 % 5-8 hvězdičkami a 22 % 1-4 hvězdičkami.

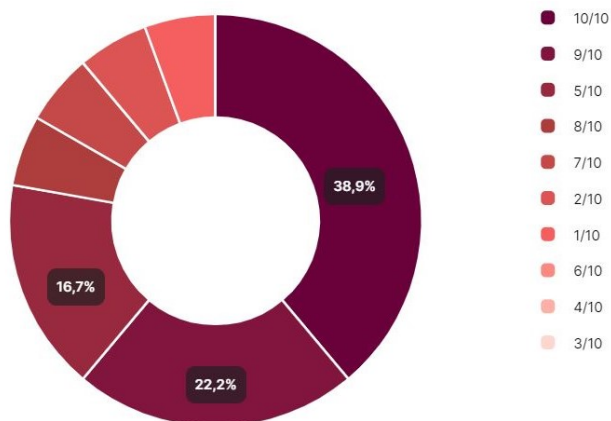
V průběhu druhého dotazníku, tedy po uplynutí školního roku, ve kterém jsme se v hodinách hudební výchovy věnovali zejména pohybovým a instrumentálním činnostem v podobě hudebně kreativních aktivit, se procento žáků hodnotících hudební výchovu 9 nebo 10 hvězdičkami zvedlo z 50 % na 61 %, procento žáků, kteří zvolili 5-8 hvězdiček zůstává nezměněné a procento žáků hodnotících 1-4 hvězdičkami kleslo z 22 % na 11 %. Viz. Graf č.1 a Graf č.2. Tuto změnu můžeme hodnotit jako pozitivní, avšak ne příliš výraznou.

1. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (04/2023) - 1. stupeň.

Graf č.4

3. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (06/2024) - 1. stupeň.

Graf č.5

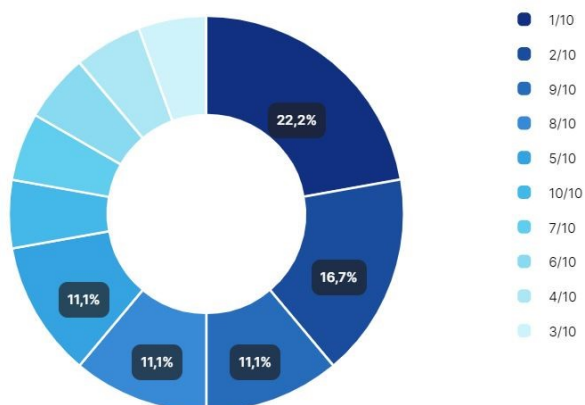
Oproti tomu změnu v hodnocení průběhu hodin hudební výchovy žáky 2. stupně hodnotím jako poněkud výraznější.

V prvním dotazníku, ve kterém žáci hodnotili dle mého názoru nedostatečně strukturovaný, věku neúměrný a většinově frontální způsob výuky, nevyužívající mnoho aktivizačních či hudebně kreativních prvků, jehož hlavní náplní byly opět repetitivní vokální činnosti a výklady dějin hudby, zvolilo hodnocení 9 nebo 10 hvězdiček pouhých a necelých 17 % žáků, 5-8 hvězdiček 33 % žáků, zatímco více než polovina tázaných žáků zvolila hodnocení 1-4 hvězdičky.

Ve druhém dotazníku se pak procento žáků hodnotících hodiny hudební výchovy 9 nebo 10 hvězdičkami zvedlo ze 17 % na 22 %, hodnocení 5-8 hvězdičkami se zvedlo z 33 % na 50 % a procento žáků, kteří zvolili 1-4 hvězdičky kleslo z poloviny na 28 %. Viz. Graf č.3 a Graf č.4.

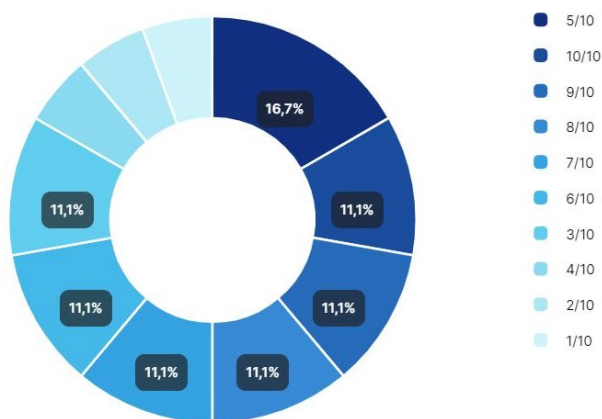
Tuto pozitivní změnu v oblíbenosti HV, ve vnímání hudební výchovy jako předmětu spolu s výsledky hodnocení konkrétních aktivit považuji za potvrzení efektivity kreativně interaktivního, individualizovaného způsobu výuky a také za kladnou odpověď na mou první výzkumnou otázku.

2. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (04/2023) - 2. stupeň.

Graf č.6

4. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (06/2024) - 2. stupeň.

Graf č.7

4.6.3 Barevné kódování

Žáci 1. stupně vykazují 56 % úspěšnost při práci s notovým zápisem využívající barevné kódování a pouze 38 % úspěšnost při práci s klasickým notovým zápisem. Žáci 2. stupně vykazují 78 % procentní úspěšnost při práci s notovým zápisem využívající barevné kódování a 47 % úspěšnost při práci s klasickým notovým zápisem.

70 % žáků 1. a 2. stupně ZŠ je schopno přiřadit správné barvy boomwhackers k jednotlivým tónům s tolerancí jedné chyby.

Reálná míra úspěšnosti žáků při využívání metody barevného kódování sice nedosahuje předpokládané míry úspěšnosti, ovšem i přesto výsledky potvrzují efektivitu užívání této metody při výuce hudební teorie.

4.6.4 Zpětná vazba

Z dotazníku pro 2. stupeň ZŠ vyplývá, že jsou žáci převážně spokojeni s aktuálním průběhem výuky hudební výchovy, ale zhruba 15 % žáků by ocenilo více vokálních aktivit a téměř 35 % žáků by rádo ještě navýšilo množství interaktivních aktivit jako je například hra na rozmanité hudební nástroje. Několik žáků také projevilo zájem o výuku základů hry na klavír, kytaru, či cajon.

4.7 Shrnutí výsledků

Výsledky celého dotazníku ukazují, že integrace interaktivních, kreativních a aktivizačních prvků do výuky hudební výchovy podobně jako metoda barevného kódování pozitivně ovlivňuje zájem žáků o hudbu, jejich dovednosti a vztah k hudební výchově. Plánují proto nadále pokračovat v těchto výukových postupech a rozšiřovat nabídku aktivit, aby byla výuka atraktivní a přínosná pro všechny žáky.

Závěr

Cílem této práce bylo představit boomwhackers jako efektivní prostředek vývoje hudebních dovedností u žáků mladšího i staršího školního věku, nabídnout možné způsoby integrace boomwhackers do výuky, inspirovat budoucí, či začínající učitele hudební výchovy a nabídnout jim stručnou metodiku práce s těmito hudebními nástroji. Věřím, že se mi podařilo pojmout toto seznámení komplexním a zároveň stručným způsobem. Ve třetí kapitole jsem seznámila čtenáře s konkrétními způsoby využití boomwhackers včetně písní, které se dají v přesné verzi použít přímo jako příprava na hodiny hudební výchovy, jak bylo mým cílem. A ve čtvrté výzkumné kapitole jsem pak potvrdila efektivitu zařazení těchto aktivit spolu s boomwhackers do hodin hudební výchovy.

Dále měla práce přinést vyhodnocení atraktivity boomwhackers vycházející přímo od žáků 1. a 2. stupně ZŠ, se kterými bylo v rámci výzkumu pracováno. Součástí výzkumu bylo taktéž zkoumání efektivity barevného kódování not a tónů jakožto inovativního prostředku orientace v notovém zápisu. Dle výsledků šetření u žáků skutečně došlo ke zlepšení orientace a prohloubenému porozumění notovému zápisu a všem náležitostem s ním spojeným. V úzké korelaci s orientací v notovém zápisu se zlepšily i výkony žáků v rámci samotné hry na hudební nástroje (např. boomwhackers).

Tuto práci vnímám jako věcný soupis a shrnutí mého dosavadního pedagogického působení a zároveň jakési osobní poohlédnutí za úspěšně odučeným školním rokem.

Seznam použitých informačních zdrojů

Publikace

ČERNOUŠEK, Michal. Děti a svět pohádek. Praha: Albatros, 1990, str.7. ISBN 80-00-00060-1.

JIŘIČKOVÁ, Jiřina (ed.) a kol. Kapitoly z kreativní hudební výchovy. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2023, str. 119-125. ISBN 978-80-7603-417-4 (online).

Akademické práce

BOROWSKÁ, Lenka. Využití boomwhackers ve výuce hudební výchovy na základních školách. Diplomová práce. Brno: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, 2020.

BOŠTÍKOVÁ, Eliška. Využití hry na boomwhackery se zaměřením na rozvoj hudebních dovedností dětí předškolního věku. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta, 2021.

EICHLEROVÁ, Irena. Náměty ke kreativním činnostem ve výuce hudební výchovy na 1. stupni základní školy. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta, 2017.

NOSKOVÁ, Terezie. Využití hudební pohádky v hudebním vývoji předškolního dítěte. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021.

ŠELMECZI, Jakub. Současné přístupy k výuce hudební výchovy na základních a středních školách a hudební nauky na ZUŠ. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2021.

Internetové zdroje

RVP [online]. <https://revize.rvp.cz>

Rhythm Band Instruments LLC [online]. <https://rhythmband.com/blog/the-history-of-boomwhackers>

MusicBrainz [online]. <https://musicbrainz.org/artist/02695d7b-dc2a-4a09-8ba0-301ae3a2fbaa>

Sedona Monthly [online]. <https://sedonamonthly.com/2020/craig-ramsell>

Boomwhackers® Musical Tubes - History [online].
<https://boomwhackers.com/pages/history>

Kytary.cz [online]. <https://kytary.cz/bici/perkuse/>

Oficiální stránky Boomwhackers [online]. <https://www.boomwhackers.com>

West Music [online]. <https://www.westmusic.com>

Music in Motion [online]. <https://www.musicmotion.com>

Musick8 [online]. <https://www.musick8.com>

West Music [online]. <https://www.westmusic.com>

Oficiální stránky Boomwhackers [online]. <https://www.boomwhackers.com>

Groth Music Company [online]. <https://www.grothmusic.com/c-115-boomwhackers.aspx>

Bobotubes [online]. <http://bobotubes.cz>

Believer – Imagine Dragons. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=cfpaRTkK0Ls&ab_channel=Swick%27sClassroom

Rolling in the deep – Adele. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=nVPDOvaVH1Q&ab_channel=musication

Shape of you – Ed Sheeran. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=1J6V5UpVcLA&ab_channel=musication

Viva la vida – Coldplay. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=zbHI3_69N0w&ab_channel=Swick%27sClassroom

Růžový panter, znělka z filmu – H. Mancini. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=cTnedavoHyk&ab_channel=musication

Dance of the Sugar Plum Fairy, Nutcracker – P.I. Tchaikovskij. YouTube [online].
https://www.youtube.com/watch?v=4aM17sm3Stg&ab_channel=musication

Seznam příloh

Obrázky

Obrázek č.1 - diatonická sada

Obrázek č.2 - chromatická sada

Obrázek č.3 - pentatonická sada

Obrázek č.4 - basová sada diatonická

Obrázek č.5 - basová sada chromatická

Obrázek č.6 - sopránová sada

Obrázek č.7 - kompletní sada

Obrázek č.8 - kompletní sada

Obrázek č.9 - oktávátory

Obrázek č.10 - paličky

Obrázek č.11 - držák

Obrázek č.12 - držák

Obrázek č.13 - stojan

Obrázek č.14 - taška

Obrázek č.15 - taška středně velká

Obrázek č.16 - taška malá

Obrázek č.17 - taška velká

Obrázek č.18 - taška xylofonová

Obrázek č.19 - akordické kartičky

Obrázek č.20 - nálepky

Obrázek č.21 - nálepky

Obrázek č.22 - kompoziční tabulka

Obrázek č.23 - kompoziční tabulka

Obrázek č.24 - zpěvník *Noty pro Boomwhackers*

Obrázek č.25 - zpěvník *Barevné klávesy*

Obrázek č.26 - klavírní cvičení *Barevné klávesy*

Obrázek č.27 - deskbells

Obrázek č.28 - handbells

Obrázek č.29 - handbells

Obrázek č.30 - boomophones

Obrázek č.31 - boomophones

Obrázek č.32 - sounbellows

Obrázek č.33 - resonator bells

Obrázek č.34 - bobotubes

Obrázek č.35 - barevná notace (Pec nám spadla)

Obrázek č.36 - barevná notace (Prší, prší)

Obrázek č.37 - barevná notace (Skákal pes)

Obrázek č.38 - barevná notace (Rybička maličká)

Obrázek č.39 - barevná notace (Travička zelená)

Obrázek č.40 - barevná notace (Cib, cib, cibulinka)

Obrázek č.41 - barevná notace (Šel tudy, měl dudy)

Obrázek č.42 - barevná notace (Šla nanyňka do zeli)

Obrázek č.43 - barevná notace (Ach synku, synku)

Obrázek č.44 - barevná notace (Kočka leze dírou)

Obrázek č.45 - barevná notace (Běží liška k Táboru)

Obrázek č.46 - barevná notace (Ovčáci, čtveráci)

Obrázek č.47 - barevná notace (Halí, belí)

Obrázek č.48 - barevná notace (Vyletěla holubička)

Obrázek č.49 - barevná notace (Jede, jede poštovský panáček)

Obrázek č.50 - barevná notace (Tři citrónky)

Obrázek č.51 - barevná notace (Strýček Donald farmu měl)

Obrázek č.52 - barevná notace (Já do lesa nepojedu)

Obrázek č.53 - Abraka dabraka

Obrázek č.54 - Vltava, barevně
Obrázek č.55 - Vltava, černobíle
Obrázek č.56 - Óda na radost
Obrázek č.57 - Óda na radost
Obrázek č.58 - Óda na radost
Obrázek č.59 - My favorite things
Obrázek č.60 - My favorite things
Obrázek č.61 - My favorite things
Obrázek č.62 - My favorite things
Obrázek č.63 - Star wars
Obrázek č.64 - Star wars
Obrázek č.65 - Star wars
Obrázek č.66 - All of me
Obrázek č.67 - Nestůjíte mládenci pod okny
Obrázek č.68 - Ryba rybě
Obrázek č.69 - Believer
Obrázek č.70 - YouTube play along
Obrázek č.71 - YouTube play along
Obrázek č.72 - YouTube play along
Obrázek č.73 - YouTube play along
Obrázek č.74 - YouTube play along
Obrázek č.75 - YouTube play along

Grafy

Graf č.1 - Jaké aktivity tě baví?

Graf č.2 - Seřad' činnosti podle toho, jak moc zajímavé ti přijdou.

Graf č.3 - Počtem hvězdiček vyjádří, jak moc tě baví hodiny HV, ve kterých se věnujete hře na boomwhackers (v jakékoli formě).

Graf č.4 - Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (04/2023) - 1. stupeň.

Graf č.5 - Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (06/2024) - 1. stupeň.

Graf č.6 - Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (04/2023) - 2. stupeň.

Graf č.7 - Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy (06/2024) - 2. stupeň.

Dotazníky

Dotazník pro žáky 1. stupně

1. Jméno, třída, věk.
2. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy.
3. Jaké aktivity tě baví?
 - a. Zpěv s klavírem (ANO/NE)
 - b. Zpěv s choreografií (ANO/NE)
 - c. Hudební pořad (muzikál, Hodina zpěvu, ...) (ANO/NE)
 - d. Aktivity s boomwhackers (ANO/NE)
 - e. Poslech hudby (ANO/NE)
4. Počtem hvězdiček vyjádří, jak moc tě baví hodiny HV, ve kterých se věnujete hře na boomwhackers (v jakékoli formě).
5. Praktické aktivity prověřující orientaci v notovém zápisu s a bez barevného kódování.

Dotazník pro žáky 2. stupně

1. Jméno, třída, věk.
2. Vyznač počtem hvězdiček, jak moc tě baví hodiny hudební výchovy.
3. Seřaď činnosti podle toho, jak moc zajímavé ti přijdou.
 - a. Zpěv za doprovodu hudebních nástrojů (boomwhackers, Orffův instrumentář)
 - b. Zpěv za klavírního doprovodu učitele
 - c. Nácvič písničky na boomwhackers ve skupinách
 - d. Kolektivní nácvič písničky na boomwhackers podle YouTube videa
 - e. Kolektivní nácvič písničky na boomwhackers podle notového zápisu
 - f. Kolektivní nácvič písničky na kombinaci více nástrojů (např. boomwhackers + bicí nástroje – ozvučná dřívka, cajon, zvonkohry, ...)
 - g. Zpěv s hudebním podkladem/nahrávkou
 - h. Hra na Orffovy nástroje (zvonkohry, metalofony, ozvučná dřívka, triangl, bubny, chřestidla, ...)
 - i. Teoretický výklad a procvičování dané látky (např. notový zápis)
 - j. Historický výklad a zápis poznámek (dějiny hudby)
4. Jaké aktivity ti v hodinách hudební výchovy chybí a rád/a bys je přidal/a?
5. Počtem hvězdiček vyjádři, jak moc tě baví hodiny HV, ve kterých se věnujete hře na boomwhackers (v jakékoli formě).
6. Praktické aktivity prověřující orientaci v notovém zápisu s a bez barevného kódování.